

Gel[:b]lau

Deutsch-ukrainisches Magazin
Ausgabe #25, 01.10.2022
www.gelblau.net

Impressum

Chefredaktion: Kseniya Fuchs, Ilona Gerlach
Layout: Kseniya Fuchs, Anastasiia Plotnikova, Michael Sobolev
Illustration: Anastasia Moldavan (Cover, S.6-11 Digital Painting), Kateryna Kostinchenko (Comics), Kateryna Dorokhova (34-35, 58-59)
Lektorat: Alla Conrad, Olga Potsilniko, Vsevolod Mostovetsky, Ganna Gershuni, Ilona Gerlach, Christian Gerlach
Übersetzerinnen: Ilona Gerlach, Ganna Gershuni, Anna Gutsaliuk, Alla Conrad, Kseniya Fuchs

Herausgeber: Ukrainisches Atelier für Kultur & Sport e. V.
Hermannstr. 5A, 70178 Stuttgart
E-Mail: info@uaks.de
ISSN: 2509-8136, 500 Auflage
Erscheinungsweise: quartalsweise

Kontakt Redaktion: E-Mail: red@gelblau.net
Webseite: www.gelblau.net, [@gelblau.ua](https://www.fb.com/gelblau.ua)

Druck: FLYER4LARM GmbH, Alfred-Nobel-Str. 18, 97080 Würzburg
Gefördert durch Deutsche Stiftung für Engagement und Ehrenamt

Autoren: Ксенія Фукс / Kseniya Fuchs
Сергій Кандул / Serhii Kandul
Олена Сабліна / Olena Sablina
Дмитро Крапивенко / Dmytro Kravchenko
Сюзанна Жоріна / Siusanna Zborina
Олеся Лазаренко / Olesia Lasarenko
Тетяна Іванченко / Tetiana Ivanchenko
Вікторія Загородніх / Viktoria Zagorodnikh
Ганна Гнедкова / Ganna Gnedkova
Остап Микитюк / Ostap Mykytiuk
Селіна Ізенбарт / Celina Isenbart
Олена Афанасенко / Olena Afanasenko

Credits für Fotos: Matthias Müller, Kseniya Fuchs, Eugenia Senik, Sasha Bahmet, Dmytro Radko, Nataliia Brawistowa, Maksym Luk'janenko, Olena Afanasenko, Olesia Lasarenko, Ganna Gnedkova, Anna Babenko, Frank Kleinbach, [freepic.com](https://www.freepic.com), [Wikipedia Commons](https://commons.wikimedia.org).

Die Meinung der Redaktion kann sich von der Meinung der Autoren unterscheiden.

© Copyright 2022 – Urheberrechtshinweis

Alle Inhalte dieses Werkes, insbesondere Texte, Fotografien und Grafiken, sind urheberrechtlich geschützt. Das Urheberrecht liegt, soweit nicht ausdrücklich anders gekennzeichnet, bei Ukrainisches Atelier für Kultur und Sport e.V. Wer gegen das Urheberrecht verstößt (z.B. Bilder oder Texte unerlaubt kopiert), macht sich gem. §§ 106 ff. UrbG strafbar, wird zudem kostenpflichtig abgemahnt und muss Schadensersatz leisten (§ 97 UrbG).

Editorial

Любі читачі,

Що вам спадає перше на думку, коли ви думаєте про термін „мова“? Засіб спілкування і розуміння? Мова жестів? А може візуальне мистецтво і ті послання, які воно намагається донести? А може це сумнозвісне „мовне питання“?

Наразі світове суспільство переживає переломні моменти в багатьох сенсах — криза, спричинена пандемією перейшла у кризу, спричинену повномасштабною війною росії проти України — харчову, енергетичну, геополітичну, безпекову. Сьогодні як ніколи важливо знаходити спільну мову, розуміти один одного. Це стосується не тільки державних лідерів, а також кожного члена та кожної членкині суспільства.

Для України, яка врешті-решт здобула свою незалежність лише якісь там 31 рік тому, розуміння України світовою спільнотою як країни, держави та нації на цей момент означає буквально все. Це екзистенційне питання, тому ми обрали тему мови в контексті української мови як ознаки української ідентичності, щоб зробити свій внесок у розуміння важливості її розвитку в сьогоденні та спадщини для майбутніх поколінь.

Ми починаємо цей номер маленьким екскурсом в історію, і продовжуємо розповідями із сьогодення — де можна вивчати українську, історії переходу, складнощі перекладу та родзинки діалектів. Але ми й не забуваємо про візуальну складову — як висловити почуття театральними постановками, чи про що розповідає нам традиційне вбрання?

Тож запрошуємо вас зануритись у світ української мови.

#всебудеукраїна
Редакція Gel[b]lau

Liebe Leserschaft,

Was kommt Ihnen als erstes in den Sinn, wenn Sie an den Begriff „Sprache“ denken? Ein Mittel der Kommunikation und Verständigung? Zeichensprache oder Körpersprache? Oder vielleicht bildende Kunst und die Botschaften, die sie zu vermitteln versucht?

Die Weltgesellschaft befindet sich heutzutage an einem Wendepunkt und zwar aus mehreren Gesichtspunkten. Die durch die Pandemie verursachte Krise wurde fast ohne Atempause von den nächsten Krisen abgelöst, die durch den Angriffskrieg Russlands gegen die Ukraine verursacht wurden — Nahrungskrise, Energiekrise, geopolitische Krise, Sicherheitskrise. Deswegen ist es heute wichtiger denn je, eine gemeinsame Sprache zu finden, sich gegenseitig zu verstehen und zu verständigen. Dies gilt nicht nur für die Staatsoberhäupter, sondern für jedes Mitglied der modernen Gesellschaft.

Für die Ukraine, die erst vor rund 31 Jahren endgültig ihre Unabhängigkeit erlangte, bedeutet das Verstandensein von der Weltgemeinschaft als Land, Staat und Nation buchstäblich alles. Es ist eine Frage der Existenz, weswegen wir uns für das Thema der Sprache im Kontext der ukrainischen Sprache als Merkmal der ukrainischen Identität gewählt haben, um zum Verständnis der Bedeutung ihrer Entwicklung in der Gegenwart und ihres Erbes für künftige Generationen beizutragen.

Wir beginnen diese Ausgabe mit einem kleinen Ausflug in die Geschichte und setzen das Leitmotiv mit Geschichten aus der Gegenwart fort — wo man die Sprache lernen und studieren kann, Herausforderungen bei den Übersetzungen und Dialekte. Nicht zu vergessen ist die visuelle Komponente — wie drückt man Gefühle durch ein Theaterstück aus, was kann uns traditionelle Kleidung verraten?

Wir heißen Sie herzlich willkommen in der Welt der ukrainischen Sprache.

#slavaukraini
Ihre Redaktion

Тема номера Cover Story

6 Розставляємо крапки над літерою І
Das Vermächtnis des "I"
oder der Mord und das
Überleben der ukrainischen
Sprache

Персоналії Personalien

12 Матіас Мюлер
Mathias Müller

Діаспора Diaspora

16 Бібліотека Пабла Неруди у Берліні
Bezirkszentralbibliothek
Pablo Neruda in Berlin

Цікаво знати Wissen

20 Servus, шляк би його трафив
Dialekte: Die Würze jeder
Sprache

3 України Aus UA

24 Від андеграунду до мейнстріму
Vom Underground zum
Mainstream

28 Поради тим, хто переходить на українську
Der Weg zur ukrainischen
Sprache

Стиль життя Lifestyle

34 МедіаЛабораторія пам'яті
MediaLab der Erinnerungen

36 Метелики в голові
Schmetterlinge im Kopf

40 Лекторати української мови в Німеччині
Ukrainische Lektorate in
Deutschland

Культура Kultur

44 Пухнаста розмова
Ein wichtiges Gespräch

48 Перекладацькі мости на кордоні мов
Übersetzungsbrücken an den
Grenzen der Sprachen

54 Фестивальне літо 2022
Festivalsommer 2022

58 Відкрити Україну в Штутгарті
Ukraine in Labyrinth Stuttgart

60 Огляд літератури
Lesetipps

Розставляємо крапки над літерою Ї: лінгвоцид та відродження української мови

Паралельно з російським вторгненням в Україну сьогодні ми спостерігаємо неймовірний розвиток української культури та популяризації її у світі. Теж саме стосується й української мови, як головної ознаки української ідентичності. Але так було не завжди.

Одним із найчастіших запитань серед німецькомовних відвідувачів на українському наметі в рамках фестивалів культур ще декілька років тому було власне, чи російська та українська це одна й та сама мова. „Аж ніяк“ — дипломатично відповідали ми („Українське Ательє Культури та Спорту“), ховаючи роздратування та наводячи численні приклади та беззаперечні аргументи. Сьогодні ситуація виглядає значно краще. Повномасштабне вторгнення росії в Україну примусило європейців хоча б і опосередковано зрозуміти, що різниця є. Але нумо розбиратися, що стало передумовою такої невідомості, і як саме російська імперія сотнями років вбивала українську мову у всіх сферах життя та на всіх рівнях.

Важливо відразу сказати, що українська мова зародилася більше ніж тисячу років тому і походить від праслов'янської — спільної мови предків всіх сучасних слов'ян, яка своєю чергою має коріння у праіндоевропейській мові. Український учений Василь Кобилюх до речі досліджував зв'язок між українською мовою та санскритом. У своїх роботах він висловлює думку, що українська мова сформувалася в X-IV століттях до нашої ери й походження найважливіших українських слів слід шукати саме в санскриті. Наприклад, такі сучасні українські слова як „*повітря*“, „*кохати*“, „*кінь*“, „*дерево*“, „*вогонь*“ майже ідентичні словам у санскриті.

Згідно з головними дослідниками походження української мови (Шевельов, Мозер, Бевзенко), риси праукраїнської мови сформувалися протягом 6-11 століть н. е. А кінець 11-го — середину 12-го століття можна вважати початком існування української мови як системи, яка своїми рисами вже відрізнялася від інших мов.

Про наявність писемної мови вже в ті часи свідчать й численні написи та графіті на стінах Софії Київської, які датуються від другого десятиліття 11-го століття. Звісно, на теренах сучасної росії так говорити не могли, хоча б тільки, тому що ані росії, ані московського князівства тоді ще взагалі не було.

Писемна мова Київської Русі виглядала у двох формах — церковнослов'янська, яка обслуговувала потреби церкви, та давньоруська, чи давньоукраїнська, чи давньокиївська — літературна мова Русі, яка виконувала всі державні та культурні функції та якою написані перші літературні твори („Повість минулих літ“ 1116 року, „Повчання Володимира Мономаха своїм дітям“ 1117 року, „Слово о полку Ігоревім“ 1187 року).

З початком книгодрукування українська мова набула нового розвитку. І, звісно, як і будь-яка інша мова, вона розвивалася не в вакуумі й постійно збагачувалася іноземними словами. Через те, що українська абетка заснувалася на основі грецького письма, нашу мову збагатили *грецизми*. У степову частину країни прийшли *тюркські* запозичення. А у великих містах через появу єзуїтських колегіумів та інших навчальних закладів користувалися *латиною*. Також в українській існувало чимало запозичень з *їдишу*, і цей обмін був до речі двостороннім. Окрім цього українська мова має численні запозичення з *польської*, *німецької*, *угорської* та *румунської* мов. Так розвивається кожна мова. Так само й в інших європейських країнах з'являлися *українізми*, як, наприклад романо-германське „*steppe*“ від українського „*стен*“, польська „*hreczka*“ чи „*czeresnia*“ від українських „*гречка*“ та „*черешня*“, румунська „*smântână*“ від „*сметана*“ чи угорське „*csónak*“ від „*човен*“.

Українська мова розвивалася, набувала ще більше мелодійності та гнучкості. Але такий розвиток подобався не всім. У 17-му столітті частина українських земель опинилася у складі російської імперії, і саме з цього моменту в історії нашої країни розпочалися штучні наративи про „один братський народ“ та „єдину мову“.

Понад 350 років російська імперія та її нащадки у вигляді СРСР та сучасної росії вели цілеспрямований *лінгвоцид* — знищення мови як головної ознаки етносу, адже це — головна мета усіх колонізаторів.

З початком 18-го століття за наказами російських царів та імператорів українські тексти вилучалися з церков, заборонялося книгодрукування та навчання українською. Все це супроводжувалося репресіями, переслідуваннями та розстрілами українських інтелектуалів. В 1804 році остаточно заборонялося навчання українською в усіх освітніх закладах. Утиски проти освіти — це один з головних інструментів лінгвоциду, адже саме вони впливають на майбутні покоління та позбавляють пам'яті. Не дозволялось навіть хрестити дітей українськими іменами. 1863 рік приніс українцям сумнозвісний Валувський циркуляр, який забороняв видання підручників, літератури та книг релігійного змісту українською мовою. А в 1876-му році російський цар Олександр II, перебуваючи в німецькому місті Бад-Емс підписав указ, який мав на меті остаточно знищити українську мову та культуру.

Радянське керівництво лише продовжило успадковану від імперії колонізаторську руйнацію української ідентичності. За українську мову розстрілювали, катували та саджали у в'язницю. Радянська влада втручалася навіть у внутрішні механізми мови, забороняючи літери, слова, синтаксичні конструкції та граматичні форми. Натомість був розроблений новий правопис української мови, з метою штучної асиміляції її до російської. Усього дослідники налічують понад 130 офіційних заборон української мови з царських до брежнєвських часів, і досі вважається дивом, як наша мова витримала усі багаторічні переслідування.

Зі здобуттям України Незалежності мовні проблеми нікуди не поділися. Прихована русифікація та домінування російської в попкультурі тільки посилювали наративи про неповноцінність української мови. Але все змінилося з початком війни російської федерації проти України у 2014-му році. Засновуються нові культурні інституції, потужно розвивається мистецтво, українська література витісняє з книжкових полиць російську, а мовне законодавство остаточно розставляє всі крапки над Ї.

За українську мову розстрілювали, катували та саджали у в'язницю. Радянська влада втручалася навіть у внутрішні механізми мови, забороняючи літери, слова, синтаксичні конструкції та граматичні форми.

Kseniya
Fuchs

Попри, хоча скоріше за все всупереч усім складнощам, українська мова сьогодні стає дедалі популярнішою. Солов'їною на сьогодні розмовляють понад 40 мільйонів людей. А популярний додаток для вивчення мов *Duolingo* зазначив, що з початком повномасштабного російського вторгнення кількість охочих опанувати українську мову зросла на 577%. І ми в редакції Gel[:b]lau сподіваємось, що цей тренд збережеться й у післявоєнному часі, який безумовно настане. Адже українська мова не тільки багата на синоніми, але й неймовірно мелодійна. І це є доведений науковий факт, враховуючи мовну ритмомелодику — відношенню приголосних та голосних у побудові слів та словосполучень —, наявності суфіксів милозвучання та мелодійної літери „ї“, яка є тільки в українській абетці. Принаймні, якщо йдеться про слов'янські мови.

В березні 2022-го року Генеральна асамблея Європейської федерації національних мовних інституцій (EFNIL) надала Україні членство у мовному просторі ЄС, що за словами Уповноваженого із захисту державної мови Тараса Кременя дозволить в майбутньому „сформувати стратегію законодавчого захисту української мови як майбутньої мови ЄС“.

Ви тримаєте в руках або читаєте онлайн нове видання Gel[:b]lau. Це перший німецько-український журнал такого формату. Тож ми сподіваємось, що своєю працею також робимо свій внесок до захисту, а також розвитку української мови ■

Птицю пізнати по пір'ю,

Цікаво, що:

- За лексичним запасом найближчою до української є білоруська (84% спільної лексики), польська (70%) і сербська (68%) мови.

- «Заповіт» Тараса Шевченка перекладено 147 мовами народів світу.

- В українській, на відміну від решти східнослов'янських мов, зберігся кличний відмінок, який є також у грецькій та латині.

а людину по мові

Das Vermächtnis des “İ” oder der Mord und das Überleben der ukrainischen Sprache

Parallel zur russischen Invasion in der Ukraine erleben wir heute die unglaubliche Entwicklung der ukrainischen Kultur und ihre Popularisierung in der Welt. Gleiches gilt für die ukrainische Sprache als Hauptmerkmal der ukrainischen Identität. Aber es war nicht immer so.

Eine der häufigsten Fragen der deutschsprachigen Besucher des ukrainischen Stands bei den diversen Kulturfestivals vor einigen Jahren war, ob Russisch und Ukrainisch ein und dasselbe sind. „Auf keinen Fall“ — antworteten wir, die Mitglieder des Ukrainischen Ateliers für Kultur & Sport, diplomatisch, steckten unsere Verärgerung ein und führten zahlreiche Beispiele und unbestreitbare Argumente an. Heute sieht die Situation viel besser aus. Der offene Einmarsch Russlands in die Ukraine zwang die Europäer zumindest indirekt zu verstehen, dass es einen Unterschied zwischen Russland und der Ukraine gibt, und zwar nicht nur in der Sprache. Aber lassen Sie uns herausfinden, was der Grund für eine solche Haltung ist und wie genau das russische Reich jahrhundertlang versuchte, die ukrainische Sprache in allen Lebensbereichen zu vernichten.

Die ukrainische Sprache hat wie jede andere Sprache auf dem eurasischen Kontinent ihre Geschichte, die Tausende Jahre zurückliegt und auch heute nicht zu hundert Prozent erforscht wird. Ziemlich sicher lässt sich sagen, dass Ukrainisch ebenfalls dem Urslawischen entsprungen ist — der Sprache, die heute als Vorfahre aller modernen slawischen Sprachen gilt und die — methodisch von den Sprachwissenschaftlern abgeleitet — sich wiederum vom Indogermanischen abspaltete. Der ukrainische Wissenschaftler Wasyl Kobylukh untersuchte z. B. die altertümliche ukrainische Volkskunst, archäologische Befunde sowie wissenschaftliche Werke seiner Kollegen, um den Zusammenhang zwischen der ukrainischen Sprache und Sanskrit zu erforschen.

Wie die deutsche Sprache sich verschiedener Wörter wie *Dschungel*, *Ingwer*, *Lack* oder auch *Shampoo* und *Pyjama* bedient, die ursprünglich aus Sanskrit stammen, so gibt es auch eine Menge der ukrainischen Wörter, die ebenfalls ihren Ursprung in Sanskrit haben: *Pan* und *Pani* (dt. Herr und Herrin), *Kulja* (dt. die Kugel) oder *Tschest'* (dt. die Ehre) und *Poschana* (dt. Respekt).

Merkmale der ur-ukrainischen Sprache wurden bereits im 6. bis 11. Jahrhundert n. Chr. gebildet. Und das Ende des 11. — Mitte des 12. Jahrhunderts kann als Beginn der

Existenz der ukrainischen Sprache als System angesehen werden, das sich bereits in seinen Merkmalen von anderen Sprachen unterschied. Zahlreiche Inschriften und Graffiti an den Wänden der Sofia von Kyjiw, die aus dem zweiten Jahrzehnt des 11. Jahrhunderts stammen, zeugen von der Existenz einer Schriftsprache bereits in dieser Zeit.

Die Schriftsprache der Kyjiwer Rus erschien in zwei Formen — Kirchenslawisch, das den Bedürfnissen der Kirche diente, und Altrussisch oder Altukrainisch oder Altkyjiwisch — die Amtssprache der Rus, die neben den staatlichen die kulturellen Funktionen abdeckte, und in welcher die ersten literarischen Werke geschrieben wurden: „Die Geschichte vergangener Jahre“ (1116), „Die Lehre von Wolodymyr Monomach an seine Kinder“ (1117), „Das Wort über das Regiment Ihor's“ (1187). Im Übrigen wird die Ukraine als Land 1187 zum ersten Mal schriftlich erwähnt.

**Seit nun mehr als 350 Jahren
verübten das Russische Reich
und seine Nachkommen in
Form der UdSSR, auch das mo-
derne Russland eingeschlos-
sen, das gezielte Linguizid
– die Vernichtung der ukrai-
nischen Sprache als Hauptmerk-
mal des ukrainischen Enthos.**

Mit Beginn des Buchdrucks erfuhr die ukrainische Sprache eine neue Entwicklung. Und natürlich entwickelte sich Ukrainisch wie jede andere Sprache nicht im luftleeren Raum und wurde ständig mit Fremdwörtern angereichert. Dadurch, dass das ukrainische Alphabet auf der griechischen Schrift basierte, wurde die Sprache durch sog. Griechismen bereichert. Türkische Anleihen kamen in die Steppengebiete des Landes. Durch die Entstehung der Jesuitenkollegs in den Großstädten kam Latein in den Gebrauch. Darüber hinaus weist die ukrainische Sprache zahlreiche Anleihen aus den polnischen, deutschen, ungarischen und rumänischen Sprachen auf. So entwickelt sich jede Sprache.

In ähnlicher Weise tauchten in anderen europäischen Ländern Ukrainismen auf, wie zum Beispiel das römisch-germanische „*Steppe*“ aus dem ukrainischen „*Step*“, das polnische „*hreczka*“ oder „*czeresnia*“ aus dem ukrainischen „*Hretscha*“ (dt. Buchweizen) und „*Tschereschnja*“ (Sauerkirsche), das rumänische „*smântână*“ von „*smetana*“ (dt. saure Sahne) oder das ungarische „*csónak*“ von „*Tschowen*“ (dt. das Boot).

Die ukrainische Sprache entwickelte sich und gewann noch mehr an Melodie und Flexibilität. Doch nicht allen gefiel diese Entwicklung. Im 17. Jahrhundert fiel ein Teil der ukrainischen Länder an das Russische Reich, und ab diesem Moment begannen die künstlichen Erzählungen über die „Brüderationen“ und „eine Sprache“.

Seit nun mehr als 350 Jahren verübten das Russische Reich und seine Nachkommen in Form der UdSSR, auch das moderne Russland eingeschlossen, das gezielte Linguizid – die Vernichtung der ukrainischen Sprache als Hauptmerkmal des ukrainischen Entthos. Am Anfang des 18. Jahrhunderts auf Anordnung des Zaren wurden die ukrainischen Texte aus der Kirche entfernt (Schriften, Messen etc.) und der Druck der Bücher oder der Unterricht auf Ukrainisch wurden verboten. All dies wurde von Verfolgungen, Repressionen und Hinrichtungen der ukrainischen Intellektuellen begleitet. 1804 wurde der Unterricht auf Ukrainisch in allen Bildungseinrichtungen endgültig verboten.

Die Unterdrückung der Bildung in einer bestimmten Sprache ist eines der Hauptwerkzeuge des Sprachmords, weil sie zukünftige Generationen beeinflusst und diese einer Erinnerung beraubt. Es war nicht einmal erlaubt, Kinder mit ukrainischen Namen zu taufen. Das Jahr 1863 brachte den Ukrainern das berühmte Waluew-Rundschreiben, das die Veröffentlichung von Lehrbüchern, Literatur und religiösen Büchern in ukrainischer Sprache verbot. 1876 unterzeichnete der russische Zar Alexander II. in der deutschen Stadt Bad Ems ein Dekret, das darauf abzielte, die ukrainische Sprache und Kultur endgültig zu zerstören.

Die sowjetische Führung setzte dort, wo das Imperium aufgehört hatte, an und bemühte sich weiterhin um die Zerstörung der ukrainischen Identität – die Sprache im Visier. Für den Gebrauch der ukrainischen Sprache wurde man verfolgt, eingesperrt, gefoltert und erschossen. Die sowjetischen Behörden griffen sogar in die inneren Mechanismen der Sprache ein und verboten Buchstaben, Wörter, syntaktische Konstruktionen und grammatikalische Formen. Stattdessen wurde eine neue Schreibweise der ukrainischen Sprache entwickelt, mit dem Ziel, sie künstlich an das Russische anzugleichen. Insgesamt zählen Forscher mehr als 130 offizielle Verbote der ukrainischen Sprache von der Zaren- bis zur Breschnew-Zeit, und es gilt noch immer als

ein Wunder, wie Ukrainisch all die Jahre der Verfolgung überstanden hat. Nach außen wahrten die Sowjets den Schein der Gleichberechtigung aller Republiken. Aber wie Orwell schrieb: Manche sind gleicher als die anderen.

Mit der Unabhängigkeit der Ukraine erreicht die Sprachfrage – wie sie in der Ukraine genannt wird – eine neue Stufe: Die jahrhundertelange Russifizierung der Bevölkerung im Osten des Landes und die Dominanz des Russischen in den Medien und der Popkultur generell verstärkten Narrative über die Unterlegenheit der ukrainischen Sprache. Aber mit dem Beginn des Krieges der Russischen Föderation gegen die Ukraine im Jahr 2014 änderte sich alles. Es wurden neue kulturelle Institutionen gegründet, die ukrainische Kunst hat einen mächtigen Entwicklungsschub bekommen und die ukrainischsprachige Literatur hat endlich angefangen, das Russische aus den Bücherregalen zu verdrängen.

Trotz aller Schwierigkeiten wird Ukrainisch heute immer beliebter: Mehr als 40 Millionen Menschen sprechen heute diese Sprache. Nach Angaben von Duolingo, der beliebten App zum Sprachen lernen, stieg die Anzahl der User, die Ukrainisch lernen wollen, seit dem Beginn der offenen Invasion Russlands um 577 %. Ist das nicht sogar beide Tüpfelchen über dem *İ* wert? Eine alte Weisheit besagt, dass man seinem Schicksal begegnet, indem man einen Weg einschlägt, um diesen zu vermeiden. Der Buchstabe *İ* existiert im Übrigen als eigener Buchstabe nur im ukrainischen Alphabet, zumindest was die modernen slawischen Sprachen betrifft.

Wir in der Gel[:b]lau-Redaktion hoffen, dass dieser Trend auch in der Nachkriegszeit, die unbedingt kommen wird, anhält. Schließlich ist die ukrainische Sprache nicht nur reich an Synonymen, sondern auch unglaublich melodisch. Es ist eine nachgewiesene wissenschaftliche Tatsache, die den Rhythmus und die Melodie der Sprache berücksichtigt – das Verhältnis von Konsonanten und Vokalen bei der Konstruktion von Wörtern und Phrasen.

Im März 2022 hat die Generalversammlung der European Federation of National Language Institutions (EFNIL) der Ukraine die Mitgliedschaft im EU-Sprachenbund zugesprochen, was laut dem Beauftragten für den Schutz der Staatssprache Taras Kremin künftig „ermöglichen wird, eine Strategie für den rechtlichen Schutz der ukrainischen Sprache als künftiger Sprache der EU zu entwickeln.“

Sie halten in den Händen oder lesen digital die neue Ausgabe von Gel[:b]lau – dem ersten deutsch-ukrainischen Magazin dieser Art. Und wir hoffen auch dadurch unseren Beitrag zum Schutz, aber auch der Weiterentwicklung der ukrainischen Sprache zu leisten ■

Interessante Fakten über die ukrainische Sprache:

- In Bezug auf den Wortschatz sind die Sprachen Belarusisch (84% des gemeinsamen Wortschatzes), Polnisch (70%) und Serbisch (68%) dem Ukrainischen am nächsten.
 - Das Testament von Taras Schewtschenko wurde in 147 Sprachen übersetzt.
 - Ukrainisch hat im Gegensatz zu den anderen ostslawischen Sprachen den Vokativ bewahrt, der auch im Griechischen und in Latein vorhanden ist.
- Der 9. November ist der Tag der ukrainischen Sprache und Schrift

Aus dem Ukrainischen von Ilona Gerlach

ІНТЕРВ'Ю З МАТТІАСОМ МЮЛЛЕРОМ

Зустріч із старим другом біля «Будинку із сірників»

Після великої акції на підтримку України у швейцарському Цюриху говоримо з моїм добрим другом Маттіасом Мюллером (див. Випуск #11, Персоналії). Як взагалі швейцарці сприймають українську культуру, та як змінилось їх ставлення після масштабної агресії „єрефії“?

Маттіасе, дякую, що приїхав підтримати Україну. Як гадаєш, чому необхідно виходити на такі акції?

Важливо демонструвати, що супротив війні не знає національних кордонів. І тому я, як громадянин Швейцарії, закликаю своїх співвітчизників підтримати мене. Крім того, я намагаюся

показати нашим гостям із України, що їм тут раді. У мене завжди з собою два прапори: швейцарський та український.

Навесні цього року вийшла книга Євгенії Сенік „Будинок із сірників“, яку ти переклав німецькою (див. Випуск #24). Ти вже був на декількох презентаціях книги. Що ти можеш сказати про

саму книгу? Як її сприйняла місцева аудиторія?

У „Будинку“ авторка опрацьовує явище безпритульності взагалі. Євгенія Сенік сама є родом з Луганщини, тому знає про те, що таке опинитись на вулиці із власного досвіду. У 2014 році вона вимушено залишила свій дім

на початку війни. У цій книзі жінка описує життя безхатків в одному з будинків для безпритульних у кантоні Юра (Швейцарія), де проживала певний час. Історія написана дуже емоційно, що дозволяє читачу максимально поринути в історії мешканців будинку. Кожна з презентацій закінчувалася жвавою дискусією, адже авторка торкнулася проблеми, про яку у Швейцарії майже не говорять.

Переклад вважається вдалим, якщо текст промовляє до місцевої аудиторії.

На що ти, як перекладач, звертав особливу увагу?

Я намагався якомога точніше передати стиль та висловлювання оригіналу. Мені пощастило отримати підтримку авторки, з якою ми тісно співпрацювали. Ми відредагували окремі речення так, щоб швейцарський читач зміг інтерпретувати текст так само, як і читач в Україні. Людина має чітко розуміти, що авторка описує все з точки зору стороннього спостерігача.

Що б ти порадив українським літераторам, які прагнуть видаватися за кордоном?

Українців та швейцарців багато чого об'єднує. Тому важливо у своїх текстах подавати правдиву інформацію і звертатися до тих тем, які цікаві як в Україні, так і у Швейцарії. Євгенії вдалося цього досягти: „Будинок із сірників“ в однаковій мірі знаходить відклик як в української, так і в швейцарської (зрештою і до всієї німецькомовної) публіки.

Чи відчуваєш ти зростання інтересу до української культури під час війни? Як змінюється роль культури у воєнний час?

Війною охоплено усе, і культурою цю тему не перекрити. Але саме культура допомагає якось проживати цей болючий період. На жаль, лише з початком війни багато європейців відкрили для себе Україну. І саме завдяки культурі Україна не зникне з їхньої свідомості. Тому я закликаю українців зберігати свою ідентичність, створювати нові культурні проекти — зараз ви це дійсно робите, щоб показати, що ви існуєте. Українці разом з нами формують ціннісну спільноту

INTERVIEW MIT Matthias Müller

Begegnung mit einem alten Freund beim „Streichholzhaus“

Nach einer Demonstration in Zürich zur Unterstützung der Ukraine hatte ich die Gelegenheit, mit meinem guten Freund Matthias Müller (Gelblau, Ausgabe 11) über die ukrainische Kultur und deren Wahrnehmung in der Schweiz seit dem Ausbruch des russischen Krieges gegen die Ukraine zu sprechen.

Matthias, danke dir fürs Mitmachen. Warum findest du solche Demos wichtig?

Es ist mir ein Anliegen zu zeigen, dass der Widerstand gegen diesen Krieg keine nationalen Grenzen kennt. Und deshalb appelliere ich an meine Schweizer Mitbürgerinnen und Mitbürger, sich mir anzuschließen. Außerdem ist es mir sehr wichtig, unseren ukrainischen Gästen zu zeigen, dass sie willkommen sind. Somit habe ich zwei Flaggen mitgenommen, eine ukrainische und eine Schweizer Flagge.

Im Frühling dieses Jahres erschien die deutsche Ausgabe des Buches „Das Streichholzhaus“ von Eugenia Senik. Du hast das Buch aus dem Ukrainischen ins Deutsche übersetzt und warst bei den Lesungen oft auch selbst anwesend. (Links zu Interview

mit Eugenia und Besprechung von Therese, 24 Juli 2022). Was kannst du zum Buch und dessen Rezeption in der Schweiz sagen?

Die aus dem ostukrainischen Luhansk stammende Eugenia Senik beschreibt in ihrem wichtigen Buch die Problematik der Heimatlosigkeit, unter der sie selbst gelitten hatte. Im «Streichholzhaus» schildert sie die Heimatlosigkeit, wie sie sie in einem Heim für obdachlose Menschen im Westschweizer Jura (Schweiz) erlebt hatte. Mit ihrer sehr empathischen Schreibweise gelingt es Eugenia Senik, uns die Schicksale der Heimbewohner näher zu bringen. Bei öffentlichen Lesungen löst der Text jeweils intensive Diskussionen aus, da es der Autorin gelungen ist, uns mit einem Problem unserer Gesellschaft zu konfrontieren, das wir nur selten wahrnehmen.

Eine Übersetzung erreicht dann ihren Zweck, wenn sie das lokale Publikum ansprechen kann. Worauf hast du beim Übersetzen besonders geachtet?

Ich habe bei der Übersetzung versucht, die Aussagen und den Stil des Originals treu wiederzugeben. Dabei hatte ich das Glück, auf die Hilfe der Autorin zählen zu können, mit der ich während der Arbeit regelmäßig in Kontakt war. Nur einige wenige Passagen haben wir geändert, leicht gekürzt oder ergänzt, damit Leser aus der Schweiz diese auch gleich interpretieren wie ukrainische Leser. Dabei sollten Leser aus der Schweiz aber immer klar erkennen, dass die Erzählerin aus der Perspektive einer im Handlungs-ort fremden Person spricht.

Was würdest du den ukrainischen Autorinnen und Autoren empfehlen, die Ihre Ideen im Ausland verbreiten wollen?

Die Ukrainerinnen und Ukrainer und die Schweizerinnen und Schweizer verbindet mehr als sie trennt. Deshalb sollten der Inhalt und die Information des zu publizierenden Textes aufrichtig sein und sich sowohl an die Ukrainer als auch an die Schweizer wenden. Dies hat Eugenia Senik in ihrem Buch geschafft; «das Streichholzhaus» löst beim ukrainischen Publikum und beim schweizerischen (und wohl auch dem deutschen) Publikum gleichermaßen Betroffenheit aus.

Spürst du eine Zunahme des Interesses an der ukrainischen Kultur zur Zeit des Krieges? Was ist die Aufgabe der Kultur während des Krieges und nach dem Krieg?

Der Krieg ist momentan leider das große Thema, und die Kultur kann das nicht ausblenden. Im Gegenteil, die Kultur ist notwendig, um diesen schmerzhaften Krieg verarbeiten zu können. Und leider hat erst der Krieg uns Westeuropäern die Ukraine ins Bewusstsein gebracht. Die Kultur aber wird dazu beitragen, dass die Ukraine nicht wieder daraus verschwindet. So appelliere ich an die Ukrainerinnen und Ukrainer, so selbstbewusst zu bleiben, wie sie es jetzt sind, zu zeigen, dass sie existieren und ihre Kultur zu fördern. Die Ukrainerinnen und Ukrainer bilden mit uns zusammen eine Wertegemeinschaft ■

Fotoquelle: www.eugeniasenik.com

Serhii
Kandul

БІБЛІОТЕКА ПАБЛО НЕРУДИ В БЕРЛІНІ,

або розповідь про те, як українці в Берліні стають видимими

Von Kseniya Fuchs und Natalia Sereda

Вся ця історія почалася із зустрічі берлінських українок Юлії Спілан та Наталії Середи з Томасом Готчаком, який відповідає в Бібліотеці Пабло Неруди за зв'язки з громадськістю у відділку управління інноваціями та проектами. Початкова мета зустрічі — поява якомога більшої кількості українських книжок в цій бібліотеці, але зрештою ця розмова започаткувала надзвичайно важливу культурну взаємодію берлінського культурного середовища з українським контентом.

Під час весняних канікул берлінські пластунки разом із паном Готчаком провели екскурсію бібліотекою, а вже у квітні були організовані читанки для новоприбулих українських дітей. *„Це взагалі було для нас приємною несподіванкою. Ми відкрили наші двері, і люди дійсно прийшли. Спочатку в нас не було жодного плану. Ми провели*

екскурсію, а потім всі разом пограли в настільні ігри. І це було гарним початком без якогось певного плану”, — розповідає пан Готчак.

Одночасно берлінський „Пласт“ домовився з київською мисткинею Анною Звягінцевою щодо організації мистецьких зустрічей для підлітків. Зірки й продуктивна взаємодія склалися так, що з квітня по липень в бібліотеці Пабло Неруди відбулися 13 занять з малювання коміксів Манга за авторською методикою художниці. Це було не просто малювання, а й місце спілкування та арт-терапії для українських підлітків, яких через війну доля звела в Берліні.

В травні українські любителі казок, які вже давно жили в Берліні й володіли німецькою, вперше зібралися в бібліотеці на казкотерапію. Професорка Крістін Вардецьки та її клуб поціновувачів казкових історій презентував українські народні казки „Рукавичка“ та „Котигорошко“ німецькою мовою. *„Це зовсім інший світ фантазій, ніж ми знаємо, наприклад, з казок Грімма. І так приємно було спостерігати за захопленням української малечі, коли вона раптом почула і зрозуміла німецькою мовою ті казки, які знала українською. Це було й насправді казково!“* — ділиться своїми враженнями від події Томас Готчак. Того ж дня було також організовано збір пожертв на підтримку українських дітей.

Японська мисткиня Аї Йокояма також висловила свою солідарність з Україною — вона провела дві сесії малювання персонажів Манга для маленьких українців.

Ще одна знакова подія в берлінському царстві книжок — зустріч із сучасними українськими письменницями Анною Дьоміною та Танітою Маре. Берлінські читачі змогли познайомитися та поспілкуватися з авторками збірки „Дивосвіт“.

Бібліотека Пабло Неруди одна з перших запропонувала книжкову полицку українською мовою з виданнями для різних вікових аудиторій. Загалом, завдяки добрій комунікації та

продуктивній взаємодії з квітня по липень 2022-го вдалося реалізувати 20 різноманітних подій. Це саме той випадок, коли комунікація і мова мають значення ■

BEZIRKSZENTRALBIBLIOTHEK

Pablo Neruda in Berlin

oder eine Geschichte darüber,
wie Ukrainer:innen in Berlin sichtbar werden

Ukrainisch

Aus dem Ukrainischen von Anna Gutsaliuk

Stadtbibliothek
Friedrichshain-
Kreuzberg

Auch die japanische Künstlerin Ai Yokoyama brachte ihre Solidarität mit der Ukraine zum Ausdruck – sie hat zwei Sitzungen zum Zeichnen von Manga-Figuren für kleine Ukrainer veranstaltet. Ein weiteres bedeutendes Ereignis auf der Berliner Bücherwelt ist ein Treffen mit den zeitgenössischen ukrainischen Schriftstellerinnen Anna Demina und Tanita Mare. Berliner Leser konnten die Autoren der Sammlung „Dyvosvit“ kennenlernen und sich mit ihnen austauschen.

Die Bezirkszentralbibliothek Pablo Neruda war eine der ersten, die ein Bücherregal auf Ukrainisch mit Werken für verschiedene Altersgruppen angeboten hat. Insgesamt wurden dank guter Kommunikation und produktiver Interaktion von April bis Juli 2022 20 verschiedene Veranstaltungen organisiert und durchgeführt. Solche tollen Dinge können passieren, wenn die Kommunikation stimmt und die Sprache keine Barriere ist

Die ganze Geschichte begann mit dem Treffen der in Berlin lebenden Ukrainerinnen Julia Spilan und Natalia Sereda mit Thomas Gotchak, welcher in der Abteilung für Innovation und Projektmanagement der Bibliothek Pablo Neruda für die Öffentlichkeitsarbeit zuständig ist. Das erste Ziel des Treffens war, diese Bibliothek mit möglichst vielen ukrainischen Büchern zu bereichern, aber letztendlich entstand durch dieses Gespräch eine äußerst wichtige kulturelle Interaktion des Berliner Kulturraums mit ukrainischen Inhalten.

In den Frühlingsferien haben die Berliner „Plast“-Mitglieder zusammen mit Herrn Gotchak eine Führung durch die Bibliothek gemacht. Und bereits im April wurden Lesesäle für neu angekommene ukrainische Kinder eingerichtet. „Es war generell eine angenehme Überraschung für uns. Wir haben unsere Tür geöffnet und die Leute

sind wirklich gekommen. Am Anfang hatten wir keinen konkreten Plan. Wir haben eine Führung organisiert und anschließend alle zusammen Brettspiele gespielt. Und es war ein guter Start, auch wenn ohne Plan“, sagt Gotchak.

Gleichzeitig einigte sich die Berliner „Plast“ mit der Kyjiwer Künstlerin Anna Sviagintseva zwecks der Organisation der kreativen Treffen für die Jugendlichen. Von April bis Juli fanden in der Bibliothek Pablo Neruda 13 Kurse zum Zeichnen von Manga-Comics nach der Autorentechnik der Künstlerin statt. Es war ein besonderer Ort der Kommunikation und der Kunsttherapie für ukrainische Jugendliche, die aufgrund des Krieges in ihrer Heimat in Berlin zusammenkamen.

Im Mai trafen sich ukrainische Märchenfreunde, die schon lange in Berlin leben und Deutsch sprechen, in der Bibliothek. Die

Professorin Kristin Wardetzky und ihr Club der Märchenliebhaber präsentierten die ukrainischen Volksmärchen „Handschuh“ und „Kotygoroschko“ auf Deutsch. „Das ist eine ganz andere Fantasiewelt, als wir z. B. aus Märchen der Brüder Grimm kennen. Und es war so schön, die Begeisterung der ukrainischen Kinder zu beobachten, wenn sie plötzlich die Märchen, die sie auf Ukrainisch kannten, auf Deutsch gehört und verstanden haben. Es war wirklich fabelhaft!“ – teilt Thomas Gotchak seine Eindrücke von der Veranstaltung. Noch am gleichen Tag wurde ein Spendenaufruf zur Unterstützung ukrainischer Kinder gemacht.

Servus, шляк би його трафив

„Шляк би його трафив, погнали на
лайбах до річки, поставили б більше
альфатерів, то може люди менше
смітили б...”

Якщо одну або кілька фраз ви зрозуміли, а інші — це для вас майже китайська, не лякайтесь — це просто діалектизми з інших регіонів України.

Діалекти існують у кожній мові світу, вони є її невіддільною частиною. Мовознавці поділяють їх за критеріями соціального та територіального вжитку. Соціальні будуть притаманні певній категорії населення — за професійним або соціальним поділом. Наприклад, „свічка“, „дев'ятка“ у футболі чи „спідняк“, „лавиця“ у гончарній справі. Територіальні діалекти натомість формувались у певних регіонах під впливом історичних та політичних процесів — як згадана вище фраза — не просто набір слів, ними користується чимала кількість українськомовного населення. Наприклад, фразу „шляк би його трафив“ можна почути на

Галичині. Пам'ятаємо, що Галичина довгий час була під Австро-Угорською імперією; тому й не дивно, що ця фраза походить від німецького виразу den Schlag treffen, що в перекладі означає

отримати інфаркт. Звісно, фонетично фраза зазнала змін, і зараз вам ніхто не бажатиме інфаркту, однак лайливий характер лишився незмінним.

Діалекти — родзинки кожної мови

Siuzanna Zhorina

Не завжди ми можемо простежити походження тих чи інших діалектизмів. Слово лайба на сході України означає велосипед. Запитайте будь-кого з Донеччини, вам підтвердять.

Одесити ж відзначились словом альфатер, літературною мовою — смітник. Почалось все з фірми, яка встановила ці смітники, називалась вона „Alt Vater“ — старий батько. Однак, одесити літеру „Т“ прибрали, слово пом'якшили, а далі й зовсім забули про виробника.

Німецька мова поки не може похизуватися фразеологізмами українського походження, але як воно буде у майбутньому — хтосна.

Хойдойч — літературна мова Німеччини. Свого часу, на початку 16 століття, Мартін Лютер створив стандарт німецької мови, переклавши Біблію та видавши її у нечуваній тоді кількості 10 000 примірників. Подейкують, що переклади Біблії живою німецькою мовою створювали й раніше, але тодішнім перекладачам пощастило менше — не було масового друкарства, тож їх праці не зазнали поширення. Тому сьогодні ми вважаємо Мартіна Лютера німецьким Котляревським, що заклав основи німецької мови.

Цікавим є той факт, що більш релігійні регіони вдавались до зміни вітань. Так у католицькій Баварії та частині Австрії на зміну звичній фразі „Guten

Tag“ („Добрий день“) приходять „Grüß Gott“ („привітаймо Бога“). Ну чим вам, не львівське „Слава Ісусу Христу“?

Діалекти — родзинки кожної мови, вони додають певного смаку та незвичності. Вони можуть вам не подобатись, а можуть подобатись. На щастя, у нас завжди є варіант літературної мови. Тож, обираймо, що нам до вподоби та нехай нас повсюди розуміють

палайник?
ажінда!
швабники?
сірники!

баюра!
калюба!
цімбор?
аруб?

пом'яг?
хмаря?

Dialekte: Die Würze jeder Sprache

Die deutsche Sprache kann sich noch nicht mit Redewendungen ukrainischen Ursprungs rühmen, aber wer weiß, was die Zukunft bringt.

Wer kann besser als die Deutschen die Wichtigkeit eines Dialekts verstehen? „Wir können alles außer Hochdeutsch“ war über Jahrzehnte der Slogan des Landes Baden-Württemberg, das auf die Dialekte anspielte, auf die man in Baden-Württemberg auch richtig stolz ist. Interessant ist, dass der Werbeslogan zuerst einem anderen Bundesland angeboten wurde, das es aber ablehnte. So viel zu Dialekten in Deutschland.

Dialekte existieren in jeder Sprache der Welt und sind ein fester Bestandteil davon. Linguisten teilen sie nach den Kriterien der sozialen und territorialen Verwendung ein. Soziale Dialekte werden einer bestimmten Kategorie der Bevölkerung zugeteilt – entweder nach beruflicher oder nach sozialer Einteilung. Territoriale Dialekte hingegen

wurden in bestimmten Regionen unter dem Einfluss historischer und politischer Prozesse gebildet.

Zum Beispiel, der ukrainische Spruch Schlyak by jogo traffyv ist in Galizien zu hören. Nicht zu vergessen, dass Galizien lange Zeit unter der Herrschaft von Österreich-Ungarn lebte. Deswegen wird es uns nicht wundern, dass die Phrase vom deutschen Ausdruck den Schlag treffen stammt.

Wir können den Ursprung bestimmter Dialekte allerdings nicht immer nachvollziehen. Das Wort *Laiba* in der Ostukraine bedeutet Fahrrad. Fragt man einen der Einwohner von Donezk, so wird er oder sie dies auch bestätigen.

Odessaner zeichnen sich durch das Wort *Alfater* aus, das im sozusagen Hochukrainisch *Mülltonne* bedeutet. Angefangen hat alles mit der Firma „Alt Vater“, welche die besagten Müllcontainer aufgestellt hat. Odessaner entfernten jedoch den Buchstaben „T“, milderten das Wort und vergaßen den Hersteller.

Die deutsche Sprache kann sich noch nicht mit Redewendungen ukrainischen Ursprungs rühmen, aber wer weiß, was die Zukunft bringt.

Was Hochdeutsch betrifft, so wurde der Grundstein des heutigen Sprachstandards Anfang des 16. Jahrhunderts gelegt – als Martin Luther die Bibel übersetzte und diese in einer damals unvorstellbaren Menge von 10.000 Exemplaren veröffentlichte. Es gibt Quellen, die nachweisen, dass es schon frühere Übersetzungen der Bibel gab. Aber die damaligen Übersetzer hatten weniger Glück – es gab keinen Massendruck, daher wurden ihre Werke nicht verbreitet. Die Bedeutung der Bezeichnung „Hochdeutsch“ hat übrigens nichts mit der Hierarchie der Sprachen zu

tun, sondern rein mit der geografischen Lage der Gebiete, in welchen der einstige Dialekt gesprochen wurde. So gesehen, würde Hochdeutsch heute eventuell anders heißen und sicherlich anders klingen, wenn Martin Luther woanders gelebt und anders gesprochen hätte.

Es ist auch interessant, wie bestimmte Regionen religiöse Begrüßungen benutzen. So wird im katholischen Bayern und in Teilen Österreichs das übliche „Guten Tag“ durch „Grüß Gott“ ersetzt. Fast wie in Lemberg „*Slava Iisusu Hrystu*“ – „Geehrt sei Jesus Christus“?

Dialekte sind das Highlight jeder Sprache, sie verleihen ihr eine gewisse Würze und Ungewöhnlichkeit. Wir können sie mögen oder auch nicht. Glücklicherweise haben wir immer die Möglichkeit, die allgemein gültige Hochsprache zu nutzen. Ich wünsche uns, dass wir immer verstanden werden ■

Автор: Дмитро Крапивенко

ВІД АНДЕГРАУНДУ ДО МЕЙНСТРИМУ

У мене не було материнської колоскової українською, бабусі у селі десь на Полтавщині чи Волині, взагалі жодного родича, який би говорив бодай з фрикативним «г». Мамина гілка – цілковито російська, батькова... Як модно було писати свого часу в соцмережах, «все складно». Батько ріс у Тбілісі й володів грузинською, і навіть, розмовною вірменською. А походження нашого прізвища пояснював так: є на Кубані станиця Григоропільська, таке собі родове гніздо Крапивенків. Втім сам я у тих місцях так і не побував, і той козацький край так і залишається для мене terra incognita.

Я зростав у типовому радянському середовищі (батько мій був офіцером): у військових містечках, що в Туркменістані чи Східній Німеччині мало чим відрізняються. І єдиною прийнятною мовою

там була, зрозуміло, російська. Так само, як і в школі, родині, скрізь.

Коли ми у 88-му переїхали до Коростеня, чергового місця служби батька, я очікував, що все буде як завжди: школа, друзі у дворі, – все буде прогнозовано російськомовним, зрозумілим, окрім якоїсь маловажливой місцевої екзотики (типове колоніальне мислення, як я назвав би це сьогодні).

Для дітей військових існував бонус – вони мали право не вивчати у школі «мову союзних республік». Моя сестра, яка була вже у випускному класі, скористалася цим правом. Ну а я – третьокласник, допитливий мрійник, на запитання, чи вивчатиму я українську, відповів ствердно. Батьки похвалили за бажання вчитись, а мама ще й прагматично оцінила: нехай хоч хтось один в сім'ї знатиме українську мову.

Я міг би вигадати якусь красиву історію про свій намір опанувати

українську, але історії, власне, й не було. Просто привабила перспектива вивчити ще одну мову.

Спроба була вдалою, вчився я на «відмінно», однокласники робили компліменти: «Твоя українська така чиста, без суржику й діалекту». Однак тоді моє вживання української мови обмежувалось лише відповідними шкільними уроками. Вже розвалився СРСР, було проголошено Незалежність, а моє середовище так і залишалось російськомовним, ніщо і ніхто не спонукав переходити на українську в побуті.

Пізніше, вже в університетські роки, професор Передрієнко мені казав: «Для поширення мови потрібна її престижність». Якщо мовою населення не говорить його еліта, то її престиж тяжіє до нуля, а відтак створюється життєвий простір для панівної, колоніальної, чужої мови.

Фото: Саша Багмет

Так склалося, що в мої 17 років поруч не було жодної «престижної» людини, яка б спілкувалась українською. Я захоплювався роком – російським і західним. Про існування українських гуртів я навіть й не здогадувався. Мою персональна мовна революція сталася під час навчання в університеті – там розбилися всі мої стереотипи й упередження. Виявилось, що українською говорять освічені та «престижні» люди, і не всі вони вихідці із західних областей. Україномовні рок-гурти – не така вже й екзотика. В цьому мене переконали фестивалі «Червона рута» та «Рок-екзистенція». Те саме й з кіно, театром, літературою – вони, на жаль, не були тоді, в 90-х, мейнстримом, – давалися знаки роки російського колоніального панування. Але я ніколи не гнавсь за мейнстримом, надаючи перевагу андеграунду й авангарду.

На третьому курсі я остаточно обрав українську як єдину мову спілкування. Дозрів. Вирішив. І не звертав більше з

цього шляху. Я взявся слідувати принципу: в Україні – українською. Де б я не був – в Криму, на Донбасі – не робив винятків, бо для мене беззаперечним є один факт: нехай у нас ще не всі говорять державною, але розуміє кожен. Доведено: я не бачив прецедентів, коли люди відмовлялись від купівлі авто чи квартири, бо не здатні були прочитати договір українською.

А далі, як це завжди трапляється, андеграунд став мейнстримом, і струмочки українізації влилися в море. Є там і моя крапля ■

VOM UNDERGROUND ZUM MAINSTREAM

Aus dem Ukrainischen von Alla Conrad

Ich hatte keine ukrainischen Schlaflieder, die mir meine Mutter vorgesungen hatte. Es gab keine Großmutter irgendwo in einem Dorf in der Region Poltawa oder Wolyn, die mit mir Ukrainisch redete. Ich hatte nicht mal Verwandte, die den Buchstaben „h“ frikativ (auf ukrainische Art und Weise) aussprachen. Der Familienzweig meiner Mutter ist komplett russisch, der meines Vaters ... „ist kompliziert“, wie man in sozialen Netzwerken früher zu sagen pflegte. Mein Vater ist in Tiflis aufgewachsen, sprach Georgisch und konnte umgangssprachlich sogar Armenisch. Und er erklärte den Ursprung unseres Familiennamens folgendermaßen: Im Kuban-Gebiet gibt es ein Dorf Hryhoropolska, in dem man ein Stammnest der Krapyvenko-Vorfahren vorfindet. Ich selbst habe diesen Ort jedoch nie besucht, und diese Kosakenregion bleibt für mich eine Terra incognita.

Ich bin in einem typisch sowjetischen Umfeld aufgewachsen (mein Vater war Offizier): Die Militärstädte in Turkmenistan oder in Ostdeutschland sehen ähnlich aus. Russisch galt dort natürlich als die einzig verständliche Sprache. Man sprach Russisch überall: in der Schule, mit der Familie... Als wir 1988 zur nächsten Dienststelle meines Vaters nach Korosten (Ukraine) zogen, erwartete ich, dass alles wie immer bleibt: Schule, Freunde auf dem Hof, alle würden auf Russisch sprechen, mit Ausnahme unwichtiger lokalen Exoten (typisches Kolonialdenken, wie ich es heute nennen würde). Zudem gab es einen Bonus für Militärkinder: Sie hatten das Recht, die "Sprache der Sowjetrepubliken" in der Schule nicht zu lernen. Von diesem Recht machte meine Schwester Gebrauch, die bereits in der Abschlussklasse war. Als ich, ein Drittklässler und ein neugieriger Träumer, gefragt wurde, ob ich Ukrainisch lernen würde, habe ich zugestimmt.

Die Eltern lobten mich für meinen Lernwillen. Die Mutter dachte pragmatisch: Lassen wir mindestens eine Person in der Familie die ukrainische Sprache lernen.

Ich könnte eine schöne Geschichte über meine Absicht, Ukrainisch zu lernen, erfinden. Aber die Geschichte existiert eigentlich nicht. Ich war einfach neugierig, eine andere Sprache zu lernen. Der Versuch war erfolgreich, ich hatte die besten Noten, meine Mitschüler lobten mich: „Dein Ukrainisch ist so schön, ohne Dialekt und Akzent.“ Allerdings beschränkte sich mein Gebrauch der ukrainischen Sprache damals nur auf den Schulunterricht. Die UdSSR war bereits zusammengebrochen, die Unabhängigkeit der Ukraine wurde erklärt, aber mein Umfeld blieb russischsprachig, nichts und niemand ermutigte mich, im Alltag auf Ukrainisch zu reden.

Später, während meiner Studienzeit, sagte Professor Peredrienko mal zu mir: „Um eine Sprache zu erhalten und zu verbreiten, braucht sie ihre Nachfrage und ihr Prestige.“ Wenn die Nationalsprache der Bevölkerung nicht von der Elite gesprochen wird, dann tendiert das Prestige gegen Null. Damit wird ein Lebensraum für die dominante, koloniale Fremdsprache geschaffen.

Als ich 17 Jahre alt war, gab es leider kein einziges „angesehenes“ Vorbild in der Nähe, das Ukrainisch sprach. Ich mochte russische und westliche Rockmusik. Ich wusste aber nicht von der Existenz ukrainischer Rockbands. Meine persönliche „Sprach-Revolution“ fand während meines Studiums an der Universität statt – all meine

Klischees und Vorurteile wurden dort beseitigt. Es stellte sich heraus, dass gebildete und „angesehene“ Menschen doch Ukrainisch sprechen und man muss dafür nicht aus den westlichen Regionen stammen. Ukrainischsprachige Rockbands waren plötzlich nicht mehr so exotisch für mich. Die ukrainischen Musik-Festivals „Chervona Ruta“ und „Rock-Existence“ haben mich davon überzeugt. Dasselbe galt für Kino, Theater und Literatur. Leider war das Kulturleben auf Ukrainisch damals noch nicht im Mainstream. Die Jahre der russischen Kolonialherrschaft zeigten in den 90er Jahren ihre Spuren. Aber ich war nie ein Mainstream-Mensch, sondern tendierte eher zum Underground und Avantgarde.

Im dritten Studienjahr entschied ich mich endlich für Ukrainisch als einzige Kommunikationssprache. Ich war „gereift“. Ich war entschlossen. Und ich wich nicht mehr von diesem Weg ab. Ich fing an, dem Prinzip zu folgen: In der Ukraine spricht man Ukrainisch. Egal wo ich war – auf der Krim, im Donbass – machte ich keine Ausnahmen, denn für mich ist eines unbestreitbar: Auch, wenn hier nicht jeder die Staatssprache spricht, jeder versteht sie. Diese Tatsache ist bewiesen: Ich hatte noch keinen Fall, in dem sich Menschen weigerten, ein Auto oder eine Wohnung zu kaufen, weil sie den Vertrag nicht auf Ukrainisch lesen konnten.

Und dann, wie es immer passiert, wurde der Underground zum Mainstream. Die kleinen Ströme der Ukrainisierung flossen ins Meer. Und auch mein Tropfen ist drin ■

ОПЕРАЦІЯ «РІДНА МОВА»

Поради тим, хто переходить на українську

У моїх планах на цей рік є пункт: «Перейти у побутовому спілкуванні на українську мову». Попри життя в Німеччині та переважно англо- та російськомовне оточення, я усвідомила, що прагну говорити рідною мовою хай там що. Отже, після зміни налаштувань мови у телефоні й соцмережах на українську, я замислилася над тим, як просуватися в цьому питанні далі. Російське вторгнення у лютому підіграло мою рішучість, і я звернулася за порадами до друзів, які успішно здолали шлях до повсякденного спілкування солов'їною. Кожному поставила 5 запитань і ділюся їхніми історіями та порадами.

1. Розкажи про своє мовне оточення до переходу на українську.

Максим Лук'яненко, засновник і власник інтернет-магазину optika.ua
Напевно, 90 % моїх близьких та друзів були російськомовними. Раніше я вже намагався перейти на українську, але більше ніж тиждень це не тривало – оточення затилювало назад. Проте я для себе зрозумів, що цей перехід – лише питання часу. Я продаю окуляри та контактні лінзи, багато спілкуюся з клієнтами, майже чверть із них говорили українською. Останній рік я все частіше теж переходив з ними на українську мову – так і натренувався.

Наталія Бравістова. Педіатр, імунолог, заступник директора медичної мережі «Добробут»
З 1991 року я жила в Донецьку, тож все моє оточення було виключно російськомовним. Аж у 2008-му я знайшла людей, які свідомо спілкувалися українською у місті – це були студенти. Переїхавши з Донецька в Київ у 2014, я почала зустрічати все більше україномовних людей, і це було дуже приємно!

Дмитро Радько, інженер
З 2010 року я багато подорожував за кордон, де переважно спілкувався англійською. До 2014 мовним питанням я не переймався і спілкувався російською.

Максим Лук'яненко, засновник і власник інтернет-магазину optika.ua

Maksym Luk'janenko, Gründer und Geschäftsführer des Online-Shops optika.ua

Victoria
Zagorodnikh

Der Weg zur ukrainischen Sprache

Aus dem Ukrainischen von Ilona Gerlach

Auf meiner Liste mit den guten Vorsätzen für dieses Jahr gibt es den Punkt „auch im Alltag Ukrainisch sprechen“. Obwohl ich in Deutschland lebe und mein Umfeld überwiegend von Englisch und Russisch geprägt wird, habe ich realisiert, dass ich meine Muttersprache unbedingt in meinen Alltag integrieren will. Die russische Invasion im Februar hat diesen Wunsch nur gestärkt. Um mein Ziel zu erreichen, habe ich meine Freunde nach Rat gefragt – diejenigen, die diesen Weg bereits hinter sich gebracht haben. Jedem habe ich diese fünf Fragen gestellt.

1. Wie sah dein Sprachumfeld aus, bevor du komplett ins Ukrainische gewechselt bist?

Maksym Luk'janenko, Gründer und Geschäftsführer des Online-Shops optika.ua
Ich schätze, 90 % meiner Familie und Freunde sprachen im Alltag Russisch. Ich habe es schon früher versucht, auf Ukrainisch umzusteigen, aber das Umfeld hat mich immer zurückgezogen. Dennoch wusste ich, dass es nur eine Frage der Zeit war. Ich verkaufe Brillen und habe letztes Jahr bereits immer öfter mit meiner Kundschaft Ukrainisch gesprochen und so praktische Erfahrung gesammelt. Nataliia Brawistowa, Kinderärztin, stellvertretende Direktorin des medizinischen Netzwerks „Dobrobut“ (dt. Wohlstand).

Seit 1991 lebte ich Donets'k, also war mein Umfeld ausschließlich russischsprachig. Erst 2008 bin ich den Menschen begegnet, die bewusst Ukrainisch sprachen – es waren Studenten. 2014 bin ich nach Kyjiw geflohen, wo ich immer mehr ukrainischsprachige Menschen getroffen habe und es hat mir sehr gut getan.

Dmytro Radko, Ingenieur

Ich muss gestehen, ich habe mich bis 2014 mit dem Sprachthema nicht beschäftigt und habe mich im Alltag der russischen Sprache bedient. Als ich aber nach dem 24. August 2014 nur dank Wunder es lebend aus dem angegriffenen Osten geschafft habe, wusste ich, dass ich auf keinen Fall irgendwas gemeinsam mit dem „russischen Frieden“ haben will. Und Sprache war das Erste, womit ich anfangen wollte.

2. Was hat dich dazu bewegt, auf Ukrainisch umzusteigen?

Maksym

In den ersten Tagen nach der russischen Invasion habe ich mich geschämt, Russisch zu sprechen. Es hat sich fehl am Platz angefühlt. Meine Familie und ich, wir haben uns zu Hause vor den Explosionen versteckt und mussten dabei stets dran denken – das ist der „russische Frieden“ im Anflug. Und Sprache ist ebenfalls eine Waffe. Also, was es die Frage des Willens – einmal und für immer.

Nataliia

Mein Weg zu Ukrainisch im Alltag war von keiner Momentaufnahme geprägt, der Übergang war fließend. Beispielsweise 1992 habe ich meinem Kind Bücher vorgelesen. Die bunten Kinderbücher auf Russisch waren schnell ausverkauft, sodass ich nur die Bücher auf Ukrainisch kaufen konnte. Also habe ich sie gekauft und vorgelesen – mühsam, aber immerhin! Das war der Anfang. Als sich vor kurzem die Regeln in der Klinik gesetzlich geändert wurden, wurde der Übergang zum Ukrainisch deutlich beschleunigt. Die letzte Herausforderung, die ich noch meistern möchte, ist auch mit meinem Mann, Ukrainisch zu sprechen. Hier stehen wir noch relativ am Anfang.

2. Що спонукало перейти на українську мову?

Наталія
У мене не було такого, що я «раз – і перейшла!». Все було поступово. А на розмовну українську ми перейшли, коли у клініці змінилися правила, згідно із Мовним законом.

Дмитро
Перші дзвіночки далися знати після 24 серпня 2014 року, коли я дивом вибрався живим із зони АТО і зрозумів, що жодним чином не хочу бути дотичним до «руського миру», і мова – перше, з чого я почну.

Максим
У перші дні війни стало соромно і недоречно розмовляти російською. Ми з родиною сиділи вдома й стрясалися від вибухів водночас розуміючи, що то «руський мир» прилітає. Ну а мова – та ж сама зброя. Тож для мене це було вольове рішення: клац – і назавжди. Хоча дружина та діти й досі часто спілкуються російською, але все дедалі менше. Мама та брат теж перейшли виключно на українську.

3. Розкажи про початок спілкування українською. Які були відчуття, як на зміни відреагували близькі?

Наталія
Мій дебют стався ще у 1992 році, коли я читала своїй дитині книжки. Яскраві російськомовні книжки швидко розкупалися, і лишалися лише українські, тож ми бралися – і сьак-так, але читали!
Останні роки із російськомовним оточенням ми свідомо переходимо на українську, і вони підтримують це і дякують. Остання барикада – перейти на українську із чоловіком, тут ми ще на початку шляху.

Максим
Шкодную, що не перейшов на рідну мову раніше, а тільки з початком війни. Коли відсторонився від російської, аж легше стало дихати, чесно. Близькі, друзі та клієнти – як чули від мене українську, також переходили на неї, або хоча б намагалися.

Дмитро
Попри грамотну писемну мову, розмовляти українською мені виявилось складно. Близьким та друзям моя вимова різала слух. Говорили, мовляв, не напружуйся, говори російською. Я не мав жодної підтримки! Лише одна подруга сказала, що їй начхати, чи вірні українські слова я підбираю, тож не звертала уваги на мої помилки і продовжувала

говорити зі мною українською. Тоді я повірив, що у мене все вийде!

Далі я став заміщати російську українською у підсвідомості. Читав багато книжок рідною, закрив для себе увесь російськомовний музичний та екранний контент – усе було або в українському перекладі, або в оригіналі. Технічну робочу документацію став також складати українською, нею ж писав свої наукові статті.

У 2018-2019 мене підтримали колеги, й ми усім колективом перейшли на українську. Було непросто позбавитися суржику, русизмів. Але ми були в одному човні й чемно виправляли одне одного. Навіть читали сайти з граматики, щоб упевнитися, що все вірно виправляємо.

Найважчим було викинути з нашої лексики російські матюки. Ми витратили певний час і вивчили спеціальні ресурси, щоб навчитися гарно лаятися українською :)

4. Як воно тепер/Як справи зараз? Чи спостерігаєш мовні зміни у своєму оточенні?

Дмитро
У 2020 році, під час пандемії, я лишився без закордонних замовлень. Тож почав робити презентації нашого обладнання в ветеринарних клініках на Заході країни. Там отримав кілька тижнів прекрасного мовного занурення.
В моїх поїздах за останні два роки, зокрема в Харків, Одесу, російськомовні колеги також подекуди переходили зі мною на українську. А зараз це відбувається все частіше. Я навчаю співробітників, медичний персонал, і все це – українською. У мене пропало побоювання, що якщо мій співрозмовник російськомовний, то я неодмінно маю перестрибнути на російську – а дзуськи!

Максим
Ніщо не спонукало таку кількість людей перейти на українську, як ця війна. Навколо мене було 90% російськомовних, а стало 90% україномовних. І це – Київ, який завжди був переважно російськомовним!

Наталія
Якось подруга запитала, як я себе почуваю розмовляючи українською. І я зрозуміла, що в цей час почуваюся прекрасно: наче я є іншою людиною, позбавленою того минулого, про яке не хочеться згадувати.

А ще маю мрію: писати вірші українською!

Dmytro
Obwohl ich auf Ukrainisch bereits sehr gut schreiben konnte, war Sprechen zu Beginn recht kompliziert. Meine Aussprache klang unnatürlich und Familie und Freunde haben gesagt „streng dich nicht an, sprich Russisch“. Ich hatte keine Unterstützung! Nur eine Freundin meinte, es sei ihr egal, ob ich die richtigen Wörter nutze. Sie hat meine Fehler ignoriert und einfach weiter Ukrainisch mit mir gesprochen. Damals habe ich zum ersten Mal geglaubt, dass ich es schaffen kann.

3. Erzähl über die Anfänge? Wie haben deine Familie und Freunde reagiert?

Maksym
Auch wenn meine Frau und Kinder immer noch Russisch sprechen, nimmt der Gebrauch der Ukrainischen Sprache immer mehr zu. Meine Mutter und mein Bruder sprechen aktuell auch ausschließlich Ukrainisch.

Nataliia
Einmal hat eine Freundin mich gefragt, wie ich mich fühle, wenn ich Ukrainisch spreche. Ich bin beinahe ein anderer Mensch, der von jener Vergangenheit befreit ist, an die man sich gar nicht erinnern möchte.

Dmytro
Der nächste Schritt war, Russisch aus meinem Unterbewusstsein zu vertreiben. Ich habe sehr viele Bücher auf Ukrainisch gelesen, habe aufgehört russischsprachige Musik zu hören und Filme zu schauen. Ich habe angefangen, auch bei der Arbeit Ukrainisch zu schreiben, auch meine wissenschaftlichen Artikel. Meine Kollegen haben mitgemacht und wir haben so ca. 2019 den Umstieg komplett geschafft. Es war nicht einfach, aber wir haben alle an einem Strang gezogen und uns gegenseitig korrigiert. Wir haben sogar online Grammatik gecheckt, um sicher zu sein, dass wir uns auch richtig korrigieren.

4. Wie läuft das jetzt?

Maksym
Ich bereue es, dass ich nicht schon früher auf Ukrainisch gewechselt bin. Ich glaube, dass ich sogar einfacher atmen kann, ehrlich! Wenn mein Umfeld mich Ukrainisch sprechen hört, wechselt man ebenfalls oder versucht es zumindest. Nichts hat die Bevölkerung zu diesem Umstieg so motiviert, wie der Krieg. Mittlerweile sprechen 90 % meines Umfelds Ukrainisch im Alltag.

Nataliia
Ich denke, das Wichtigste ist, die Wahrscheinlichkeit eines Erfolgs nicht von vorne auszuschließen. Man muss einfach dran glauben. Ich empfehle, die Einstellungen im Handy, in den sozialen Medien zu ändern, Netflix entweder im Original oder dann auf Ukrainisch, sofern verfügbar, zu streamen.

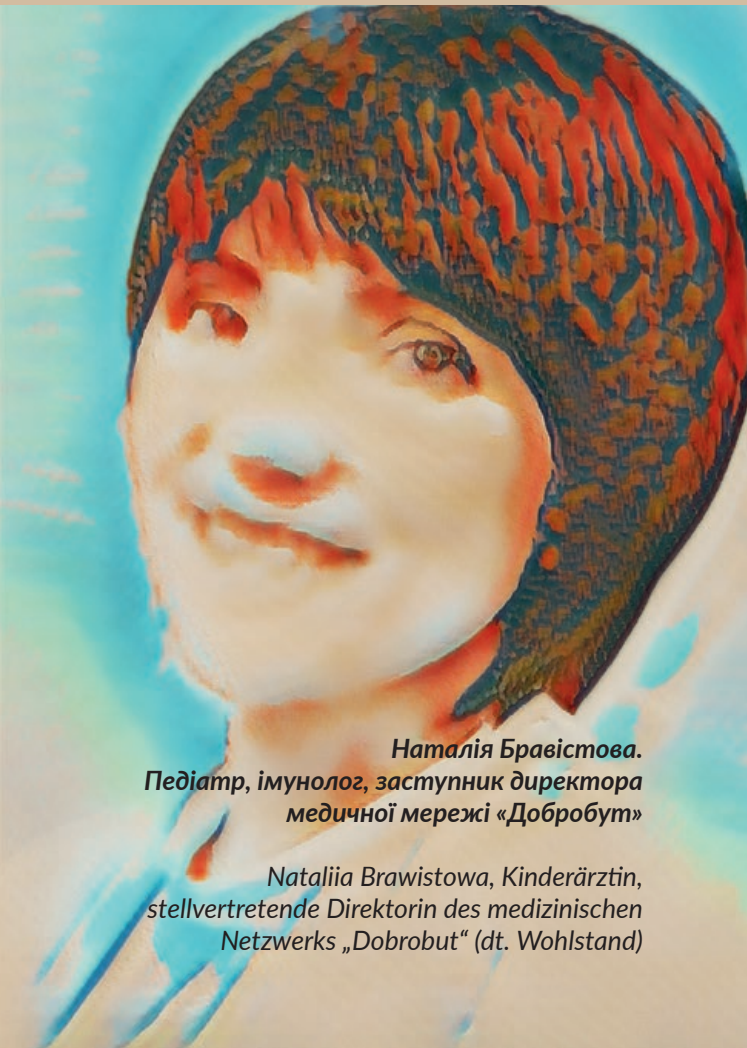
Dmytro
2020 hatte ich keine Aufträge mehr aus dem Ausland bekommen, deswegen habe ich angefangen, Präsentationen unserer Geräte in den Tierkliniken im ukrainischen Westen zu machen. Das waren wundervolle Wochen des Deep Dives in die ukrainische Sprache. Auf meinen Reisen in den letzten Jahren, vor allem nach Kharkiw oder Odesa, habe ich gemerkt, wie Kollegen immer öfter im Gespräch mit mir auf Ukrainisch geswitscht haben. Jetzt passiert das noch öfter.

5. Was würdest du denjenigen empfehlen, die umsteigen wollen?

Maksym
Wie ich schon sagte, die russische Sprache ist nicht nur ein künstlich eingepflanztes Teil der fremden Kultur, das ist auch eine Waffe, die das Regime im Kreml ausnutzt, um eigene Verbrechen zu rechtfertigen. Ich empfehle jedem, die Situation unter diesem Blickwinkel zu betrachten. Wir dürfen ihnen nicht helfen!

Nataliia
Und man sollte keine Angst vor Fehlern haben. Selbst wenn es lustig klingt — lacht drüber. Das Lachen verlängert das Leben.

Dmytro
Was kann ich empfehlen? Die ersten Monate der Eingewöhnung durchzustehen – und dann klappt das! ■

Наталія Бравістова.
Педіатр, імунолог, заступник директора медичної мережі «Добробут»

Nataliia Brawistowa, Kinderärztin, stellvertretende Direktorin des medizinischen Netzwerks „Dobrobut“ (dt. Wohlstand)

Дмитро Радько, інженер

Dmytro Radko, Ingenieur

5. Дай мовні поради тим, хто планує перейти на українську.

Дмитро

Відмовтеся від російського інформаційного та музичного контенту.

Читайте і пишьте українською усюди, де можете.

Переживіть перші декілька місяців адаптації – і у вас все вийде!

Максим

Подивіться на ситуацію під таким кутом: російська мова – це не тільки частина ворожої культури, а ще й зброя. Русифікація України – це спецоперація російських режимів і правителів. Допоможіть цій спецоперації провалитися!

Наталія

Не виключайте можливості. Просто повірте у той факт, що ви можете розмовляти інакше. Бо можливо все! Особливо, якщо ви починаєте не з самого нуля.

Свідомо виключайте російську мову звідусюди – Google, соцмережі. Вас здивує, як зміниться якість інформації, яку ви отримуватимете! Приберіть російську з налаштувань Netflix – дивіться кіно або в українському перекладі, або із субтитрами мовою оригіналу.

Відвідайте майстер-клас українською – як розповідати анекдоти, як тролити українською – це ж так чудово! Не бійтеся помилок. Хай це буде смішно – гумор нас рятує.

В нещодавній подорожі країнами Балтії ми з чоловіком на два тижні свідомо перейшли на українську мову. Як повернулися – продовжуємо листуватися українською. Наступний крок – навчити собаку розуміти українські команди. Бо раптом ворог під парканом, то має не втекти! ■

Möchten Sie helfen, die ukrainische Kultur in Deutschland zu stärken? Helfen Sie uns, im Rahmen vom Projekt „Verfügbares Buch“ ukrainische Bücher in Bibliotheken in ganz Deutschland zu bringen!

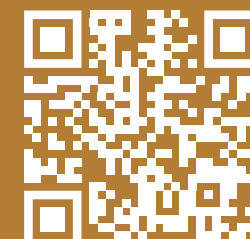
Seit dem Beginn des brutalen russischen Angriffskrieges gegen die Ukraine sind Hunderttausende ukrainische Flüchtlinge nach Deutschland gekommen. Vertrieben aus ihrer Heimat und ihren Gemeinden, wollen wir den Geflüchteten ein Gefühl von Heimat in Deutschland geben, indem wir ihnen den Zugang zu ukrainischer Literatur und Kultur erleichtern. Mit dem Projekt „Verfügbares Buch“ kaufen wir Bücher aus der Ukraine und stellen sie öffentlichen und privaten Bibliotheken in Deutschland zur Verfügung. Die Bücher sind nicht nur für ukrainische Flüchtlinge, sondern auch für die interessierte Öffentlichkeit und Freunde der Ukraine, die mehr über die ukrainische Geschichte und Kultur erfahren wollen. Unser Ziel ist es, den ukrainischen Geflüchteten zu helfen, in dieser schwierigen Zeit eine kulturelle Verbindung zu ihrem Heimatland zu bewahren und die ukrainische Kultur in Deutschland prominenter und zugänglicher zu machen.

„Verfügbares Buch“ ist ein Projekt von IWEK e.V. — Initiative für Wissensaustausch, Empowerment und Kultur, einem gemeinnützigen Verein, der kulturelle, politische, soziale, pädagogische und wissenschaftliche Projekte durchführt. Menschen, die die Ukraine verlassen mussten, steht der Verein beratend und helfend zur Seite.

✉ iwekev@gmail.com.

З початком жорстокої російської загарбницької війни проти України сотні тисяч українців прибули до Німеччини. Ми хочемо надати українським переселенцям відчуття дому в Німеччині, сприяючи доступу до української літератури та культури. У рамках проєкту «Доступна книга» ми закуповуємо книжки з України та надаємо їх публічним і приватним бібліотекам Німеччини. Наша мета – допомогти українцям зберегти культурний зв'язок із рідною країною у цей важкий час та зробити українську культуру більш помітною та доступною в Німеччині.

«Доступна книга» — це ініціатива IWEK e.V. — неприбуткової організації, яка реалізує культурні, політичні, соціальні, освітні та наукові проєкти. Організація надає консультації та допомогу людям, які вимушені були залишити Україну.

MediaLab der Erinnerungen

Reporters.

Gel[:b]lau

Text: Dr. Tetiana Ivanchenko

Übersetzt von Kseniya Fuchs

Шість учасників з України та шість учасників із Німеччини творитимуть в рамках «Медіалабораторії пам'яті». Журналісти та ілюстратори разом із досвідченими менторами-наставниками досліджуватимуть минуле і сьогодення. Дивитимуться на культуру пам'яті через призму сьогодення, зокрема, війну в Україні. Основна ціль цього проєкту — показати, як спекуляції на темі Другої світової, переписування історії, підміна понять та інструменталізація культури пам'яті призводять до неоправданого. Нам цікаві точки дотику «колись» і «зараз», історії тих, хто пережив Голокост і фашистські бомби, щоб загинути під російськими. Ми хочемо розказати про особливі місця й особливих людей, про покоління людей і травми поколінь, про Бабин Яр і пам'ять, яку не можна розбомбити ніякими снарядами. Для цього журналісти поїдуть працювати «в поле», досліджувати, спілкуватися з героями, працювати над темами. Результатом спільної українсько-німецької роботи стануть ілюстровані літературні репортажі, які будуть опубліковані до кінця року українською та німецькою в журналах Reporters та Gel[:b]lau.

ПРО ОРГАНІЗАТОРІВ:

Reporters. — головне репортажне медіа України. Ми любимо і вміємо розповідати історії. Такі, що захоплюють і надихають, чи такі, що вражають і провокують дискусії. У часи бурхливих суспільно-політичних змін важливо бачити, як вони впливають на долі окремих людей. Чути їхні голоси, ще краще розуміти їх. Літературний репортаж — один із найкращих способів розповісти про великі соціальні процеси через людські історії.

Gel[:b]lau — розважально-інформаційний журнал, створений у 2016 році в німецькому місті Штутгарт. Ми несемо українське в німецькі маси. Працюємо над якісним двомовним виданням, на шпальтах якого молоді автори та дизайнери мають змогу втілювати свої найсмисливіші ідеї. За 6 років було написано понад 200 статей близько 70 авторами!

Sechs Teilnehmer:innen aus der Ukraine und sechs aus Deutschland werden gemeinsam mit den erfahrenen Mentor:innen Vergangenheit und Gegenwart erkunden, in dem sie die Erinnerungskultur durch das Prisma des Krieges in der Ukraine betrachten. Das Hauptziel dieses Projekts ist, aufzuzeigen, wie Spekulationen zum Thema Zweiter Weltkrieg, Umschreibung der Geschichte, Substitution von Begriffen und Instrumentalisierung der Erinnerungskultur ins Unwiederbringliche und zu irreparablen Schäden führen können. Uns interessieren die Berührungspunkte zwischen „damals“ und „heute“, die Geschichten derjenigen, die den Holocaust und die faschistischen Bomben überlebt hatten, um schließlich unter den russischen Bomben sterben zu müssen.

Wir wollen von besonderen Orten und besonderen Menschen erzählen, von Generationen und generationsbedingten Traumata, von Babyn Yar und den Erinnerungen, die keine Bomben zerstören können. Das Ergebnis unserer gemeinsamen Arbeit werden illustrierte literarische Reportagen sein. Diese erscheinen bis Ende des Jahres auf Ukrainisch und Deutsch in den Zeitschriften Reporters und Gel[:b]lau. Also, bleiben Sie dran!

WER STECKT DAHINTER?

Reporters. ist das renommierte ukrainische Medium im Bereich der Berichterstattung. Wir lieben und wissen, wie man Geschichten erzählt. Geschichten, die faszinieren und inspirieren, die beeindrucken und Diskussionen provozieren. In Zeiten rasanter gesellschaftspolitischer Veränderungen ist es wichtig zu sehen, wie sie sich auf die Schicksale einzelner Menschen auswirken. Ihre Stimmen zu hören, um sie besser zu verstehen. Literarische Reportage ist eine der besten Möglichkeiten, um große gesellschaftliche Prozesse durch menschliche Geschichten zu erzählen.

Gel[:b]lau ist ein Unterhaltungs- und Informationsmagazin, das 2016 in Stuttgart gegründet wurde. Wir bringen ukrainische Werte etwas näher. Wir arbeiten an einer hochwertigen zweisprachigen Publikation, auf deren Seiten junge Autor:innen und Illustrator:innen die Möglichkeit haben, ihre kühnsten Ideen zu verwirklichen. Über 200 Artikel wurden von etwa 70 Autoren in 6 Jahren geschrieben!

Supported by

Метелики в голові

Сьогодні в українців є великий попит на все, що пов'язане з національною ідентичністю. І це природно, оскільки боротьба за ідентичність є закономірним процесом для кожної постколоніальної держави. Сьогодні в Україні існує багато громадських ініціатив, які досліджують українські народні ремесла, кухню або обряди.

Olena
Afanasenko

Сьогодні в українців є великий попит на все, що пов'язане з національною ідентичністю. І це природно, оскільки боротьба за ідентичність є закономірним процесом для кожної постколоніальної держави. Сьогодні в Україні існує багато громадських ініціатив, які досліджують українські народні ремесла, кухню або обряди.

Однією з таких ініціатив є проект „Метелики в голові“, започаткований двома майстринями з Черкас Оленою Афанасенко та Оленою Почтарьовою. Унікальність „Метеликів“ полягає у тому, що, досліджуючи дівочі та весільні головні убори українок, авторки відтворюють вінки, притаманні буквально одному чи декільком населеним пунктам. Робота в проекті охоплює також пошук історій майстринь минулого століття, які створювали вінки для наречених, вкладаючи в цю роботу весь свій талант та любов до творчості, фіксацію спогадів старших людей про звичаї та обряди минулого, пісні тощо.

*Як йшла Ніночка на посад,
Зустрічав її Господь сам.
Із долею щасливою,
Із доброю годиною...*

Весільна пісня, записана авторками проекту в селі Орловець Городищенського району Черкаської області від Лисак Ніни Степанівни 1940 року народження.

Цікаво, що серед багатоманіття традиційних весільних пісень, а записано їх в Україні понад 20 тисяч, близько 70 відсотків присвячено нареченій. І, звісно, не залишається в них поза увагою тема весільного вінка — символу дівочості.

*Гули, гули голубоньки вгору летючи,
Маринчине дівування в крильцях несучи.
А за ними да Маринка плачучи,
До свого Іванка просячи:
- Ой, догони, Іванку, догони,
Таки моє дівування назад забори.
- Не на то, Маринко, з тобою шлюб брав,
Щоб я твоє дівування назад вертав.
Пішло твоє дівування на гуляння,
Од русої кісоньки заплітання.
Видивайте кілочки, де висіли віночки,
Видивайте другії, де висіли рутянії,
Де висіли віночки нашої Мариночки.*

Весільна пісня з села Гнидин Бориспільського району Київської області, записана Г.С.Борисенко та В.В.Стрілько-Тютюн, книга „Весілля на Бориспільщині XIX-XX століття“, укладачка Валентина Стрілько-Тютюн.

Сьогодні в інтернеті, а часом і в авторських статтях можна прочитати безліч міфів, пов'язаних із символікою квітів та стрічок в українському вінку. Ці міфи з'явилися у кінці XX століття на хвилі зацікавленості до української культури в період здобуття незалежності. Тому варто зауважити, що у записах етнографів немає згадок про те, що якась певна квітка у вінку була символом вірності чи, скажімо, багатства.

Безумовно, овіяною міфами чи наповненою символами історією зацікавити людей набагато легше, але правда в тому, що українська традиційна культура є настільки багатогою і красивою, що не потребує міфотворчості, а лише глибокого пізнання та правдивих свідчень.

Надзвичайно цікавими є записані етнографами спогади наречених минулого століття про весільні звичаї та обрядові практики захисту молодої від злого ока під час весілля. Наречена, яка вже втратила захист свого роду, але ще не перейшла під захист родини молодого, вважалася найбільш

вразливою на весіллі. Тому багато уваги приділялося її захисту від зурочення.

Так, наприклад у Яснозір'ї Черкаського району голову нареченої уквітчували барвінком у вигляді німба, барвінком закривали й потилицю. Вважалося, що барвінок дуже помічний від злого ока. „Барвінок не дарма звуть хрещатим, бо він має велику захисну силу,“ — розповіла „Метеликам“ місцева мешканка Ольга Пуш.

Говорячи про символіку елементів традиційного головного убору, команді „Метеликів в голові“ вдалося почути від носіїв нематеріальної культурної спадщини лише про один такий символ — велику червону вовняну кульку-помпон, яка кріпилася до верхівки воскового вінка Головиці, що побутовав на етнографічній Звенигородщині. Цей червоний помпон символізував цноту молодої.

Загалом восковий вінок нареченої здобув популярність в Європі в кінці XIX століття. Законодавницею цієї моди стала англійська королева Вікторія, яка на своє весілля у 1840 році вдягла вінок з апельсинового цвіту — флердоранжу. З того часу майстрині усієї Європи намагалися імітувати білий цвіт, який став символом непорочності й чистоти нареченої, за допомогою різних матеріалів: перлів, риб'ячої луски, паперу, парафіну тощо. Поступово ця мода дійшла і до українських міст і сіл. Воскові вінки робили як монахині в монастирях, так і сільські майстрині. Були воскові вінки також й у Німеччині. У міській бібліотеці Штутгарту є велике ілюстроване видання „Trachten“, в якому міс-
тяться згадки про вінки з восковими елементами з регіону Glottartal, земля Баден-Вюртемберг.

Весільний вінок молодої є одним з тих елементів традиційного українського костюма, який не лише дійшов до нашого часу, але й сьогодні є учасником весільного обряду. На сучасному весіллі нареченій знімають вінок та запинаять її хусткою так само як це робили в Україні кілька століть тому.

Цікавість до традиційної культури спонукає українську молодь робити свої весілля в традиції та з усіма атрибутами та учасниками: друзками, свашками, боярами, з музиками, у традиційному одязі, а також у воскових вінках. Майстрині „Метеликів в голові“ дуже радіють, коли наречені обирають на своє весілля створені ними вінки

Schmetterlinge im Kopf

Aus dem Ukrainischen von Ilona Gerlach

oder Sprache des traditionellen Hochzeitshaarschmucks

Aktuell gibt es in der Ukraine eine große Nachfrage nach allem, was irgendwie auf die ukrainische Identität andeutet. Das ist auch verständlich, denn das Streben nach nationaler Identität ist für jedes Land in seiner Postkolonialzeit ein natürlicher Vorgang. In der Ukraine sind in den letzten Jahren sehr viele Initiativen und Projekte entstanden, die das Ukrainische erforschen – von traditionellem Handwerk über die Küche bis hin zu alten Bräuchen.

Eines dieser Projekte ist „Schmetterlinge im Kopf“, das von Olena Potschtariova und Olena Afanasenko aus Tscherkassy ins Leben gerufen wurde. Das Besondere an den „Schmetterlingen“ ist, dass die Meisterinnen den traditionellen Hochzeitsschmuck erforschen und diese Haarkränze auch reproduzieren und dabei auch die Merkmale der Region oder gar weniger Ortschaften berücksichtigen. Zur Projektaufgabe gehört es auch, die Meisterinnen zu finden, die im letzten Jahrhundert die Kränze für die Bräute mit ihrer ganzen Leidenschaft kreiert haben, und Erinnerungen der älteren Generationen voller Bräuche und Lieder der Vergangenheit aufzuschreiben.

Interessant, dass von allen Volksliedern anlässlich einer Hochzeit, von denen es in der Ukraine über 20.000 gibt, beinahe 70 % der Braut gewidmet sind. Selbstverständlich wird auch der Hochzeitshaarkranz – das Symbol der Jugend – ebenfalls besungen.

Im Internet allgemein und speziell in einigen Artikeln findet sich eine Menge Mythen über die Bedeutung der Blumen und Bänder im ukrainischen Haarkranz. Diese Mythen entstanden Ende des XX. Jahrhunderts zur Zeit des Zusammenbruchs der UdSSR und somit der neu gewonnenen Unabhängigkeit. Deswegen sollte man unbedingt betonen, dass keine Aufzeichnungen der Ethnographen existieren, die z. B. einer bestimmten Blume die Symbolik des Reichtums oder

Wohlstands zuschreiben würden. Und obwohl die ukrainische Kultur so vielfältig und schön ist, dass sie keine Mythen für ihre Popularisierung braucht, dank gewisser mystischer Komponenten lässt sich das Publikumsinteresse sicherlich viel einfacher wecken.

Unfassbar spannend sind die Erinnerungen der Bräute des letzten Jahrhunderts über die Hochzeitstraditionen und die Bräuche zum Schutz der jungen Braut vor bösen Omen während der Hochzeit – sie stand noch nicht unter dem Schutz der Familie ihres Mannes, den Schutz ihrer eigenen Familie hatte sie aber schon verloren. Der Schutz wurde auch durch die entsprechenden Elemente des Hochzeitshaarschmucks gewirkt. Beispielsweise wurde in der Ortschaft Jasnosir'ja der Kopf der Braut mit Immergrün, dem Höhe Schutzkraft nachgesagt wird, als Nimbus geschmückt.

Wenn man über die Symbolik der Elemente des traditionellen Haarkranzes erfahren wollte, war dies nur im Gespräch mit den älteren Generationen möglich. So zum Beispiel der große rote Bommel, der an der Spitze des Wachshaarkranzes befestigt war und die Jungfräulichkeit

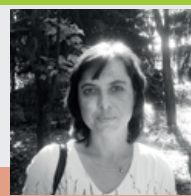
symbolisierte – typisch für die Region um Swnyhorod.

Was den Wachskranz selbst betrifft, kam dieser in die Ukraine Ende des 19. Jahrhunderts aus Europa. Die Trendsetterin war die englische Königin Viktoria, die zu ihrer Hochzeit 1840 einen Kranz aus Orangenblüten trug. Seit jeher haben die Meisterinnen Europas versucht, dieses Weiß aus verschiedensten Materialien – Perlen, Fischschuppen, Papier, Paraffin oder auch Wachs nachzuahmen. Mit der Zeit hat die Mode für die Haarkränze mit Wachsbblumen auch die Ukraine erreicht – diese wurden sowohl von Nonnen in den Klöstern, als auch von den Dorfmeisterinnen gemacht. Auch in Deutschland, speziell in der Region Glottental waren die Wachskränze ebenfalls verbreitet – darüber berichtet z. B. die große illustrierte Ausgabe „Trachten“, die man in der Stuttgarter Stadtbibliothek finden kann.

Das heutige Interesse junger Ukrainer und Ukrainerinnen an nationalen Traditionen führt dazu, dass immer mehr Hochzeiten traditionell gefeiert werden – inklusive der ganzen Attribute. Umso mehr freuen sich die Meisterinnen der „Schmetterlinge im Kopf“, wenn ihre Haarkränze als Hochzeitsschmuck gewählt werden ■

ЛЕКТОРАТИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НІМЕЧЧИНІ

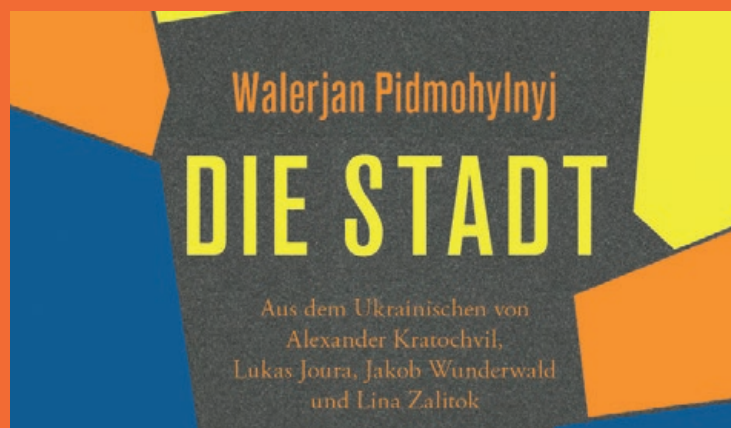

Dr. Olesia
Lazarenko

Основними центрами викладання української мови в Німеччині саме в рамках україністичних студій до сьогодні вважаються Український Вільний університет у Мюнхені та Грайфсвальдський університет. Однак предмет «Українська мова» протягом останніх десятиліть неодноразово з'являється також у навчальних планах багатьох німецьких вишів, в яких проводяться ширші слов'янознавчі дослідження. Це інститути славістики в таких містах як Бохум, Бамберг, Геттінген, Мюнхен, Берлін, Ольденбург, Лейпциг, Віттенберг, Мюнстер та ін.

Зацікавлення вивченням української мови особливо зросло та стало виразно помітним після подій на Майдані у 2014 році. Так, зокрема, у Гумбольдтському університеті в Берліні вже у 2015 році був започаткований курс «Українська мова як іноземна» для студентів-славістів, організовано обмін студентів у рамках навчальної програми Еразмус, проведено семінари для викладачів української мови як іноземної в Німеччині тощо. Це все, безумовно, сприяло поширенню знань не тільки про українську мову, її граматику та лексику, але й історію, культуру та суспільство сучасної України. Студенти, які опанували українську мову нехай тільки на базовому рівні, отримували таким чином ключ до автентичних джерел інформації про нашу країну.

Чудовим прикладом успішного результату у вивченні української мови може стати публікація роману Валер'яна Підмогильного «Місто» німецькою мовою, серед перекладачів якого є ім'я Лукаса Йоури (Lukas Joura). Лукас був одним із перших слухачів згаданого вище українського курсу в Гумбольдтському університеті, а згодом навчався на україністиці в університетах Львова та Києва.

Важливими ініціативами є також започаткування курсів української мови у так званих «Народних університетах» (Volkshochschulen), які мають досить широкий спектр навчальних курсів для подальшого особистого розвитку.

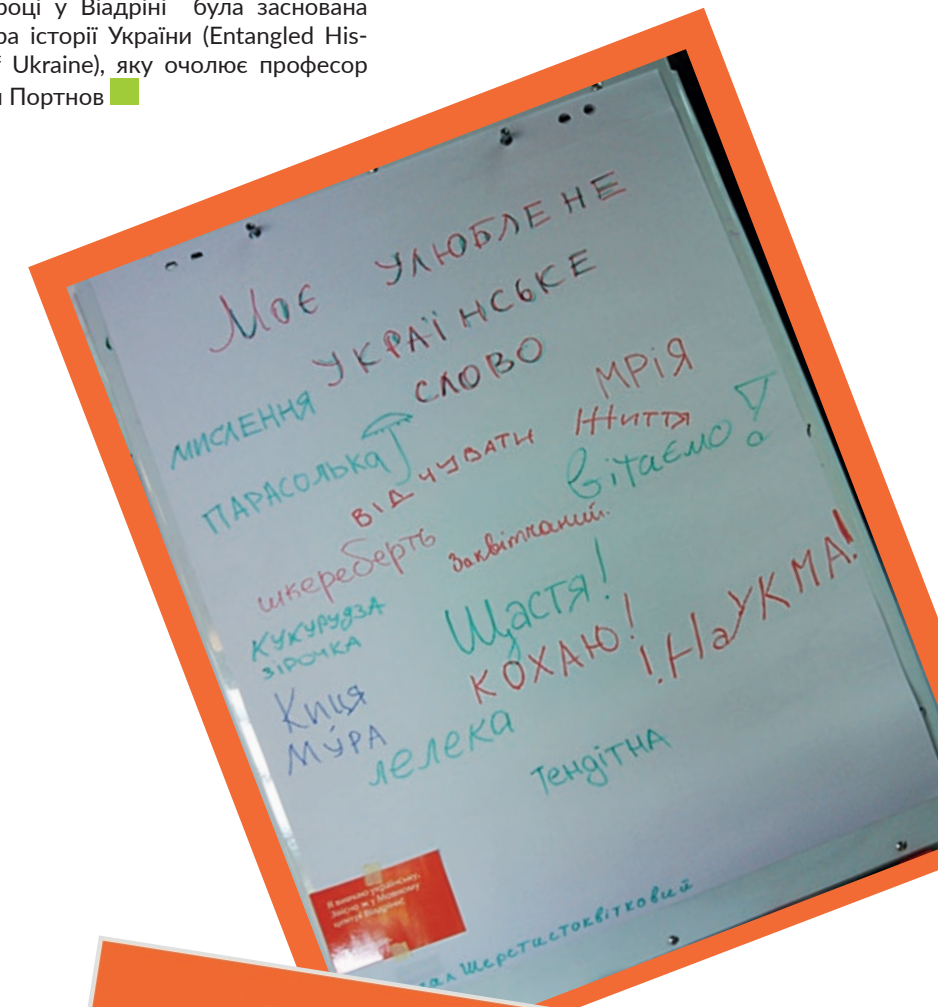

У жовтні у німецьких університетах розпочинається зимовий семестр 2022/2023 і він, безумовно, буде дуже знаковим для предмета «Українська мова як іноземна». Так, наприклад, Мовний центр Європейського університету Віадріна у Франкфурті-на-Одері пропонує три курси для різних рівнів володіння мовою – як для початківців, так і тих, хто вивчав українську мову раніше і вже складав екзамен з цього предмету. Серед них один курс називатиметься «Українознавство: історія, культура, суспільство», який задуманий як свого роду розмовний клуб для тих, хто володіє українською та хотів би удосконалити свої мовні навички.

У цьому контексті варто згадати іншу ініціативу Європейського університету Віадріни – двотижневий курс з вивчення української мови для всіх охочих відкрити для себе Україну саме у мовному аспекті. Слухачами можуть стати як співробітники Віадріни, так і мешканці так званого Двоміста – німецького Франкфурта-на-Одері та польських Слубіц.

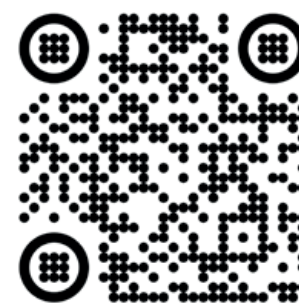
До слова: З 2017 року Європейський університет Віадріна у Франкфурті-на-Одері позиціонує себе як єдиний вищий навчальний заклад у землі Бранденбург, де офіційно викладається українська мова: 2017 – 2019 у Мовному центрі, 2019 – 2022 на факультеті культурознавства і соціальних наук, із початком зимового семестру 2022 року знову у Мовному центрі Віадріни.

До цього варто додати також, що у 2018 році у Віадріні була заснована кафедра історії України (Entangled History of Ukraine), яку очолює професор Андрій Портнов

Я вивчаю українську.
Звісно ж у Мовному
центрі Віадріни!

SPRACHENZENTRUM
EUROPA-UNIVERSITÄT
VIADRINA

Ukrainische Lektorate in Deutschland

Als wichtigste Zentren für die Lehre der ukrainischen Sprache in Deutschland im Rahmen der Ukrainistik gelten nach wie vor die Ukrainische Freie Universität in München und die Universität Greifswald. In den letzten Jahrzehnten ist das Fach „Ukrainische Sprache“ jedoch immer wieder in den Lehrplänen vieler deutscher Hochschulen aufgetaucht, an denen Slawistik im weiteren Sinne betrieben wird. Dies sind die Institute für Slawistik in Städten wie Bochum, Bamberg, Göttingen, München, Berlin, Oldenburg, Leipzig, Wittenberg, Münster und anderen.

Das Interesse am Erlernen der ukrainischen Sprache hat insbesondere nach den Ereignissen auf dem Maidan 2014 deutlich zugenommen. So hat insbesondere die Humboldt-Universität zu Berlin im Jahr 2015 einen Ukrainisch-Sprachkurs für Studierende der Slawistik eingerichtet, einen Studentenaustausch im Rahmen des Erasmus-Programms organisiert, Seminare für Lehrkräfte für Ukrainisch als Fremdsprache in Deutschland veranstaltet usw. All dies trug natürlich zur Verbreitung von Wissen nicht nur über die ukrainische Sprache, ihre Grammatik und ihren Wortschatz, sondern auch über die Geschichte,

Kultur und Gesellschaft der modernen Ukraine bei. Studierende, die die ukrainische Sprache, wenn auch nur auf einem Grundniveau, beherrschen, erhielten so den Schlüssel zu authentischen Informationsquellen über unser Land.

Ein hervorragendes Beispiel für ein erfolgreiches Ergebnis beim Studium der ukrainischen Sprache ist die Veröffentlichung des Romans „Die Stadt“ von Walerjan Pidmohylnyj auf Deutsch, zu dessen Übersetzern Lukas Joura gehört. Lukas war einer der ersten Studierenden des oben erwähnten Ukrainisch-Kurses an der Humboldt-Universität und studierte später Ukrainistik an den Universitäten von Lwiw und Kyjiw.

EUROPA- UNIVERSITÄT VIADRINA FRANKFURT (ODER)

Wichtige Initiativen sind auch die Einführung von ukrainischen Sprachkursen an den Volkshochschulen, die ein breites Angebot an Kursen zur weiteren persönlichen Entwicklung haben.

Im Oktober beginnt an deutschen Hochschulen das Wintersemester 2022/2023, das für das Fach „Ukrainisch als Fremdsprache“ sicherlich von großer Bedeutung sein wird. Das Sprachzentrum der Europa-Universität Viadrina in Frankfurt an der Oder bietet beispielsweise drei Kurse für unterschiedliche Sprachniveaus an – sowohl für Anfänger als auch für diejenigen, die bereits Ukrainisch gelernt und eine Prüfung in diesem Fach abgelegt haben. Darunter wird ein Kurs mit dem Titel

„Ukrainische Landeskunde: Geschichte, Kultur, Gesellschaft“ sein, der als eine Art Konversationsclub für diejenigen gedacht ist, die Ukrainisch sprechen und ihre Sprachkenntnisse verbessern möchten.

In diesem Zusammenhang ist eine weitere Initiative der Europa-Universität Viadrina zu erwähnen – ein zweiwöchiger Kurs zum Erlernen der ukrainischen Sprache für alle, die die Ukraine in sprachlicher Hinsicht entdecken möchten. Sowohl MitarbeiterInnen der Viadrina als auch EinwohnerInnen der so genannten deutsch-polnische Doppelstadt – Frankfurt an der Oder (Deutschland) und Stubiце (Polen) – können HörerInnen werden.

Im Übrigen: Seit 2017 positioniert sich die Europa-Universität Viadrina in Frankfurt (Oder) als einzige Hochschule in Brandenburg, an der die ukrainische Sprache offiziell gelehrt wird: 2017 – 2019 am Sprachzentrum, 2019 – 2022 an der Kulturwissenschaftlichen Fakultät, mit Beginn des Wintersemesters 2022 wieder am Sprachzentrum der Viadrina.

Außerdem wurde 2018 an der Viadrina der Lehrstuhl für Geschichte der Ukraine (Entangled History of Ukraine) unter der Leitung von Professor Andrii Portnov gegründet ■

Пухнаста розмова

Авторка: Олена Сабліна

Foto: Frank Kleinbach
Szenische Lesung »The Cat Refugees«
von Maryna Smilianets & Luda Tymoshenko, Sommerfest Akademie
Schloss Solitude, 2022

Як говорити з дітьми про війну? Як пояснити малечі, чому тато такий сумний зранку везе вас машиною на вокзал, мама плаче у поїзді, а ти чуєш навкруги незнайому мову?

„Коти-біженці“ — нова п'єса українських драматургинь Люди Тимошенко та Марини Смілянець. Саме через пригоди пухнастих друзів авторки пояснюють малим, що таке біженство. Для них було надважливо, щоб діти точно розуміли причину свого перебування в іншій країні, але водночас сприймали цей досвід як чергову захопливу подорож, яка обов'язково завершиться щасливим поверненням додому.

Четверо хвостатих їдуть зі своїми власниками у вимушену подорож та поступово осмислюють цей неочікуваний виклик долі. Читання вже пройшли у Латвії, а нещодавно — у Штутгарті. Першими глядачами стали маленькі українці, які зазнали гіркого досвіду втечі від війни.

Драматургиня Марина Смілянець — моя ровесниця, але, на відміну від мене, вона вже встигла засяяти зіркою на небосхилі українського театру. Дворазова переможниця премії „Коронація слова“, заступниця директора в Театрі на Михайлівській, вона створила понад двадцять п'єс для дорослих та малечі, кожна з яких буквально розлетілася по українських театрах. Коли я розмовляю з цією спокійною та розсудливою жінкою, мені важко уявити її такою — відчайдушною та беззахисною. Але факт — ця тендітна жінка саме тому й настільки переконлива в „Котах-біженцях“,

що і сама є біженкою. Переживаючи панічні атаки занадто часто навіть для творчої людини, корінна киянка вирішила покинути рідне місто, щоб зберегти свою психіку. А далі — довгі дні невизначеності та спроби прийти в себе у таких спокійних та безнапесних європейських містах. Але усіх цих красот жінка не пам'ятає — більш-менш віднайти себе вона змогла лише в Штутгарті. Її новий дім в Німеччині — Академія Schloss Solitude, де серед старого парку в архітектурі 18-го сторіччя знайшли свій прихисток артисти у скруті зі всього світу.

Серед таких же біженців мисткиня зустріла споріднену душу — колегу Люду Тимошенко, яку вона знала лише із соцмереж. Зустрівшись за сотні кілометрів від України, жінки зрозуміли, що, окрім любові до розкішного кота Миколи (зірки Людиного фейсбуку), мають значно більше спільного. Саме у цьому тандемі була створена історія про хвостатих мандрівників. Сьогодні Марина та Люда співпрацюють з театром „SCHAU SPIEL Stuttgart“ і вже планують багато цікавого на новий сезон.

Марина Смілянець та Люда Тимошенко

Фото: Євген Бельдюгін

так само чекає на чарівника, який нарешті дозволить жити саме тим життям, що хотілося, та надасть зухвалості бути собою? Авторка запевняє — цей чарівник є в душі кожного з нас.

А у душі самої Марини наразі відносний спокій. Від тривожних думок рятують нові цілі — мисткиня мріє привезти до Німеччини свій театр із гастроями. А ще вона пише нову історію — про тих, хто пережив жахи російської окупації на Київщині. Не можу собі уявити, що Марина переживала, занотовуючи ці страшні звірства. І ще важче розуміти, що вони відбувалися поряд з коханим Києвом.

Але, вона все одно повернеться додому. І заведе кицьку ■

Марина — справжній майстер взаємодії з дитинством. Свою першу „Коронацію слова“ у 2015 році вона отримала саме за дитячу п'єсу „Країна серйозних“, головна героїня якої Зоряна живе у Країні „S“, де гра та веселощі караються законом. Дівчинка знайомиться із таємничим Казкарем, який не тільки її розчакловує, а й допомагає врятувати від прокляття печалі всю країну. Насправді історія не є такою вже казкою. Для більшості людей вона є буденним життям. Сізнайтеся собі, як багато з вас

Wie spricht man mit Kindern über den Krieg? Wie kann man Kindern erklären, warum Papa morgens so traurig ist, wenn er dich zum Bahnhof fährt, warum Mama im Zug weint und warum du überall fremde Sprache hörst? „Cat Refugees“ („Katten auf der Flucht“) ist ein neues Stück der ukrainischen Dramatikerinnen Luda Tymoshenko und Maryna Smilianets. Anhand der Abenteuer kleiner pelziger Freunde erklären die Drehbuchautorinnen den Kindern, was es bedeutet, auf der Flucht zu sein.

Es war ihnen sehr wichtig, dass die Kinder den Grund für ihren Aufenthalt in einem anderen Land klar verstehen und gleichzeitig dieses Erlebnis als eine weitere aufregende Reise empfinden, die definitiv mit einer glücklichen Rückkehr nach Hause enden würde.

Vier Katzen begeben sich mit ihren Besitzern auf eine erzwungene Reise und verstehen allmählich diese unerwartete Herausforderung des Schicksals. Die szenischen Lesungen fanden bereits in Lettland und kürzlich in Stuttgart statt. Die ersten Zuschauer waren junge Ukrainer:innen, die bereits die bittere Erfahrung, vor dem Krieg zu fliehen, kennen.

EIN WICHTIGES GESPRÄCH

Die Dramatikerin Maryna Smilyanets ist in meinem Alter, aber im Gegensatz zu mir hat sie es bereits geschafft, als Star des ukrainischen Theaters zu glänzen. Als zweifache Gewinnerin des Preises „Coronation of the Word“, stellvertretende Direktorin des New Ukrainian Theater, schuf sie mehr als 20 Theaterstücke für Erwachsene und Kinder, von denen jedes buchstäblich in ukrainischen Theatern begehrt war.

Foto: Anastasiia Kononenko

Wenn ich mit dieser ruhigen und vernünftigen Frau spreche, kann ich sie mir nur schwer verzweifelt und wehrlos vorstellen. Die Tatsache ist aber, dass diese zerbrechliche Frau in „Cat Refugees“ so überzeugend ist, weil sie selbst die Flüchtlingserfahrung mitbringt. Nach zu vielen Panikattacken beschloss die gebürtige

Kyjiwerin, ihre Heimatstadt zu verlassen, um ihre Psyche zu retten. Es folgten lange Tage der Ungewissheit und Versuche, sich selbst zu finden, in diesen so ruhigen und sicheren europäischen Städten. Aber die Frau erinnert sich nicht an all die schönen Orte – sie konnte sich mehr oder weniger nur in Stuttgart wiederfinden. Ihre neue Heimat in Deutschland ist die Akademie Schloss Solitude, wo notleidende Künstler und Künstlerinnen aus aller Welt inmitten des alten Parks und in dem Architekturgebäude des 18. Jahrhunderts Zuflucht fanden.

Unter den Flüchtlingen traf die Künstlerin eine verwandte Seele – ihre Kollegin Luda Timoschenko, die sie nur aus sozialen Netzwerken kannte. Nachdem sie sich Hunderte Kilometer von der Ukraine entfernt getroffen hatten, stellten die Frauen fest, dass sie zusätzlich zur Liebe zur Katze Mykola (dem Star von Ludas Facebook) noch viel mehr Gemeinsamkeiten haben. In ihrer Zusammenarbeit entstand die Geschichte über die reisenden Kätzchen. Heute kooperieren Maryna und Luda mit dem Theater „Schauspiel Stuttgart“ und planen bereits viel Interessantes für die neue Spielzeit.

Maryna ist eine wahre Meisterin der Kinderbücher. 2015 erhielt sie ihren ersten Preis „Coronation of the Word“ für das Kinderstück „Country of Serious“, dessen Hauptfigur Zoryana im Land „S“ lebt, in dem Spiele und Spaß verboten sind und bestraft werden. Das Mädchen trifft auf den mysteriösen Märchenerzähler, der sie nicht nur aufheitert, sondern auch dabei hilft, das ganze Land vor dem Fluch der Traurigkeit zu retten. Bei vielen Menschen stellt ein solches Märchen tatsächlich den Alltag dar. Gebt zu, wie viele von euch auch auf einen Zauberer warten, der endlich erlaubt, genau das Leben zu führen, was ihr schon immer wolltet, und euch den Mut gibt, sich selbst zu sein? Die Autorin versichert, dass dieser innere Zauberer in jedem von uns in der Seele steckt.

Und in der Seele von Maryna herrscht zurzeit relativer Frieden. Neue Ziele ersparen ihr Gedanken voller Angst. Die Künstlerin träumt davon, ihr Theater auf Tournee nach Deutschland zu bringen. Und sie schreibt eine neue Geschichte – für diejenigen, die den Schrecken der russischen Besatzung in der Region Kyjiw überlebt haben. Ich kann mir nicht vorstellen, was Maryna durchmachte, als sie diese schrecklichen Gräueltaten niederschrieb. Und es ist noch schwieriger zu verstehen, dass dieses Ungeheuer neben dem geliebten Kyjiw stattfand.

Aber... Sie wird trotzdem nach Hause zurückkehren. Und sich ein Kätzchen holen ■

Aus dem Ukrainischen von Alla Conrad

Перекладацькі мости на кордоні мов

Петер Маріус Гуемер:

Переді мною книжка, написана чужою мовою, власне, чужою мені мовою, у часи, коли навіть моїх бабусі з дідусем не було на світі, в країні, яка стала мені ближчою за останні роки, та все ж не геть знайомою. Ця книжка, «Дівчина з ведмедиком», охоче відкриває мені свій зміст, свій сюжет; вона знайомить мене з розповіддю одного чоловіка (Іполіта Миколайовича), який голодує, який жадає, який випав зі свого часу – опинившись між епохами, – з розповіддю про дівчину (Зину Тименєву), яка зарано народилася і яку недооцінив її час. Проте слова в книжці пручаються, речення в'ються пораненими зміями, висковзуючи з німецької хватки, з німецького минулого, теперішнього й майбутнього

часу дієслів, із поділу на головне й підрядне речення. А проте: чи справді вони це роблять? І навіть якщо так, чи не в цьому задум? Я кидаю погляд на оригінал, на рядки, написані кирилицею, і вони здаються мені такими ж заплутаними й складними, як і їхній переклад.

Треба зробити переклад хорошим. Треба досягти того, щоб текст звучав, немов німецький. Щоб видавалося, ніби ці речення від початку були написані німецькою, що вони знайшли свій початок в німецькій або австрійській голові. Треба залишатися вірним оригіналу, але й створити своє. Треба, щоб текст звучав так, як і завжди, – щоправда, німецькою мовою.

Неможливо. Це балансування – відома річ. Нічого нового для перекладачів, які постійно ходять по канату. Сьогодні ще частіше, ніж раніше. І цей канат вужчає.

«Kyjiw» чи «Kiew»? «Kyjiw», звичайно: адже ми транслітеруємо назву цього міста з української, а не з російської, – і якщо німецька мова не бажає йти в ногу з часом, доведеться її змусити. Отож «Kyjiw» та «Krym» – замість «Kiew» та «Krim». Три сторінки, і читацька спільнота звикне. «Krym» чи «Krim» – для німецького вуха це звучить однаково. Тож це невелика жертва. Повернімося, втім, до непокірних речень і до слів – старих, повторюваних, до пірнання в пошуках сенсів під пласкими поверхнями.

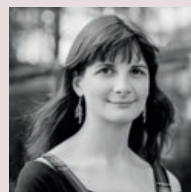

Увесь текст книги – химера, спроба її перекласти – також химера. Ці слова дивували своїх сучасників і є ще дивовижнішими сьогодні. Ця книжка ніколи не відповідала своєму часу, і при цьому вона звучить саме як книжка з раннього ХХ століття – наче й добре, але... не можна, щоб вона так звучала. Треба, щоб її читали як книжку початку ХХ століття, яка звучить так, ніби

не пасує до свого століття, і... це теж не підходить. Вона читається «неправдоподібно» там, де треба, щоб вона читалася «неподібно».

Мені спадає на думку сотня ідей, які дозволять сказати щось краще, які дозволять згладити гострі кути речень, не втративши їхнього сенсу, але Домонтович писав не так. Текст їжиться, він не поступається своєю мовою,

а я не хочу живосилом його примушувати, не хочу вкривати його ранами й шрамами. Переді мною по п'ятнадцять синонімів і по три версії одного речення, які мало різняться одна від одної. Прийде час, коли доведеться щось із них обрати. Я не певен, що саме оберу. І радий, що не певен.

Ganna Gnedkova

Ганна Гнедкова:

Ми з Петером представляємо дві мови: він – німецьку, я – українську. Він – цільову мову, кінець, я – мову оригіналу, початок. Ми ніколи не станемо однаковими. Переклад – це лише спроба двох мов уподібнитися одна одній, спроба, яка ніколи не вдається на сто відсотків. І вона й не мусить вдаватися, інакше вихідний текст не буде перекладом.

Перекладати одну книжку вдвох означає якийсь час жити в примарному світі одного тексту. Правила цього тексту визначаємо не ми. Їх визначає автор – у нашому випадку це В. Домонтович. Його ім'я – це також уявність, псевдонім. Віктор Петров, так його звали, – чоловік, чия біографія подосі містить темні сторінки й лакуни. Український

письменник, який містичним і підозрілим чином вижив тоді, коли розстріляли чи не все його покоління разом із чоловіком його таємної коханої Софії Зерової. «Розстріляне Відродження» – так називають його мистецьке покоління, послугуючись терміном Єжи Гедройця.

Але В. Домонтович до цього покоління не належить. Він – український автор, який перейшов із російської мови на українську, це помітно в певних місцях оригіналу. Ми могли це передати в перекладі, але текст і без того досить «неподібний».

Ми внесли в переклад багато приміток. Ці примітки стосуються історичних подій і невідомих німецькомовній читацькій публіці представників українського модернізму (Володимир Винниченко, Михайло Коцюбинський,

Михайль Семенко), а також специфічних деталей побуту: предметів одягу (будьонівка, толстовка) та їжі та напоїв (куліш, ситро). Найбільше мені подобається писати примітку до «паляниці», адже я можу додати до примітки таке: «Цікаво, що слово „паляниця“ вживається в українській мові для перевірки, дозволяючи виявити за вимовою осіб, для яких українська не є рідною». Ось уже 8 років сучасна Україна бореться проти російських загарбників, а це слово і сьогодні допомагає в нашій боротьбі.

Протягом роботи над цим перекладом стає помітно, наскільки добре мова прокладає кордони, – як на прикладі «паляниці», так і на прикладі назви «Kyjiw» (замість «Kiew»).

Ми з Петером також працюємо на кордоні двох мов. Наша робота полягає не в тому, щоб усунути цей кордон, навпаки, кордон – це те, що слід поважати й враховувати тоді, коли будеш перекладацькі мости ■

Übersetzungsbrücken an den Grenzen der Sprachen

Peter Marius Huemer:

Da ist ein Buch in fremder Sprache, mir fremder Sprache, aus einer Zeit, da noch nicht einmal meine Großeltern auf der Welt waren, geschrieben in einem Land, das mir zwar über die Jahre vertrauter geworden, aber noch nicht vertraut ist. Dieses Buch, Das Mädchen mit dem Bären, offenbart mir seinen Inhalt, seinen Plot, willentlich; es vertraut mir die Erzählung eines Mannes an (Ipolit Mykolajowytsch), der hungert, der lüstert, der sich aus der Zeit gefallen ist – zwischen den Epochen – die Erzählung von einem Mädchen (Syna Tychmenjewa), das zu früh geboren und zu viel verkannt wurde. Aber die Worte wehren sich, die Sätze winden sich, wie verwundete Schlangen, entschlüpfen dem deutschen Griff, den deutschen Zeitenfolgen, den Haupt- und Nebensätzen. Aber tun sie das? Sollten sie das nicht vielleicht? Ein Blick aufs Original, auf die kyrillischen Zeilen, die ebenso verwinkelt und vertrackt erscheinen wie ihre Übertragung.

Du sollst es schön machen. Du sollst es nach einem deutschen Text klingen lassen. Du sollst den Anschein

erzeugen, die Sätze seien immer schon auf Deutsch, von einem deutschen, von einem österreichischen Geist erdacht worden. Du sollst dem Original treu sein, aber nicht zu treu. Es soll klingen, wie es immer schon klang – aber auf Deutsch eben.

Unmöglich. Ein Balanceakt – soweit bekannt. Nichts Neues für die Übersetzer, die immer schon Seiltänzer waren. Heute mehr als früher. Das Seil verschmälert sich.

Kyjiw oder Kiew? Natürlich Kyjiw: Die Stadt transliteriert aus dem Ukrainischen anstatt aus dem Russischen – nur weil die deutsche Sprache sich ziert, mit der Zeit zu gehen, heißt das nicht, dass man sie nicht zwingen kann. Kyjiw und Krym – nicht Kiew und Krim. Drei Seiten, und die Lesenden haben sich gewöhnt. Krym und Krim – klingt für das deutsche Ohr doch gleich. Ein kleines Opfer. Zurück zu den Sätzen, den wehrhaften, und Worten, den alten, den sich wiederholenden, zum Tauchen nach Bedeutung unter den rauen (Ober-)Flächen.

Der Text eine Chimäre – alles Chimäre. Wunderlich zu seiner Zeit schon und noch wunderlicher heute. Das Buch war nie zeitgemäß, klingt aber nach dem frühen 20. Jahrhundert – gut so, aber... es sollte nicht so klingen. Es sollte sich lesen, wie ein Buch aus dem frühen 20. Jahrhundert, das so klingt, als passe es nicht ins frühe 20. Jahrhundert und... das trifft es auch nicht. Es liest sich eigenartig, wo es sich einzigartig lesen sollte.

Mir kommen hundert Ideen, wie sich das besser sagen ließe, wie sich der Satz, ohne den Sinn zu verlieren, glätten ließe, aber so hat Domontowysch das nicht gesagt. Der Text sträubt sich, will seine Sprache nicht verlassen und ich will ihn nicht gewaltsam zwingen, ihn nicht verletzen, vernarben. Fünfzehn Synonyme vor mir und drei Versionen eines Satzes, die sich kaum voneinander unterscheiden. Irgendwann muss die Wahl getroffen sein. Ich bin mir nicht sicher. Gott sei Dank.

Ganna Gnedkova:

Peter und ich stellen zwei Sprachen dar: Er steht für Deutsch, ich stehe für Ukrainisch. Er steht für die Zielsprache, ich – für die Originalsprache. Wir werden einander nie gleich sein. Die Übersetzung bleibt immer ein Versuch zweier Sprachen, einander gleich zu werden, ein Versuch, der nie vollkommen gelingt. Dieser Versuch darf auch nicht gelingen, sonst ist es keine Übersetzung mehr.

Ein Buch zu zweit zu übersetzen bedeutet, zusammen eine Weile in der chimärenhaften Welt eines Textes zu leben. Die Regeln des Textes bestimmen wir nicht. Sie sind vom Autor bestimmt – in unserem Fall vom W. Domontowytsch.

Der Name ist auch eine Chimäre, ein Pseudonym. Wiktor Petrow, so hieß er, ist ein Mann, dessen Biografie bis heute dunkle Seiten und Lücken beinhaltet. Ein ukrainischer Schriftsteller, der auf mysteriöse und verdächtige Weise überlebte, als seine Generation samt dem Ehemann seiner geheimen Liebe Sofija Serowa erschossen wurde. „Erschossene Wiedergeburt“, „Hingerichtete Wiedergeburt“ – so nennt man seine Künstlergeneration nach Jerzy Giedroyc.

W. Domontowytsch gehört aber nicht dazu. Er ist ein ukrainischer Autor, der vom Russischen ins

Ukrainische wechselte – das merke ich an manchen Stellen des Originals. Das könnten wir wiedergeben, aber der Text ist ohnehin eigenartig genug.

Wir versehen die Übersetzung mit mehreren Fußnoten. Diese beziehen sich auf historische Ereignisse und für deutsche Lesenden unbekannte Figuren der ukrainischen Moderne (Wolodymyr Wynnytschenko, Mychajlo Kozjubynskyj, Mychajlo Semenko), aber auch auf spezifische Details des Alltags: Bekleidungsstücke (Budjonnyj-Mütze, Tolstoi-Hemd) sowie Essen und Getränke (Kulisch, Sitrolimonade). Es macht mir Freude die Fußnote zu „Paljanyzja“ (ukr. паляниця) – einem flachen weißen Brot – zu verfassen, denn ich darf sie mit folgender Fußnote ergänzen: „Interessant ist, dass das Wort „Paljanyzja“ als Shibboleth verwendet wird, um Personen zu identifizieren, für die Ukrainisch nicht Muttersprache ist.“ Seit 8 Jahren kämpft die zeitgenössische Ukraine gegen die russische Invasion, aber dieses Wort erweist sich nach wie vor als sehr hilfreich diesem Kampf.

Es wird in der Arbeit an dieser Übersetzung ersichtlich, wie gut Sprachen darin sind, Grenzen zu ziehen, sei es mit Paljanyzja oder mit Kyjiw (anstatt Kiev).

Auch Peter und ich arbeiten an den Grenzen unserer zwei Sprachen. Unsere Arbeit liegt nicht darin, die Grenze aufzuheben, umgekehrt ist die Grenze etwas, was wir respektieren und berücksichtigen müssen, wenn wir unsere Übersetzungsbrücken bauen ■

Gratulation an
Serhij Zhadan zum

Friedenspreis des Deutschen
Buchhandels

Ukrainische Originalausgaben von Serhij Zhadan, Juri Andruchowitsch, **Übersetzungen** der Romane von Katja Petrowskaja, Natascha Wodin.

Zweisprachige Ausgaben (dt./ukr.) von Rose Ausländer, Paul Celan und weitere Titel des Verlags Meridian, Czernowitz.

Erhältlich über: Roete 69 – Raum für Kultur, Tilmann Eberhardt, Röttestraße 69, 70197 Stuttgart, E-mail: Roete69@gmail.com Instagram: roete69

ФЕСТИВАЛЬНЕ ЛІТО 2022

Після довготривалої паузи, спричиненою карантинними обмеженнями, в містах Німеччини цього літа знову панувала насичена та мультинаціональна атмосфера літніх фестивалів та ярмарків. Для Українського Ательє Культури та Спорту цього річчя літні святкування набули, проте, нового сенсу – кожен фестиваль ставав додатковою нагодою для збирання пожертв для допомоги Україні.

Початком став концерт у церкві святої Марії у Штутгарті, за яким слідували вуличний фестиваль у Зіндельфінгені, літній фестиваль культур та фестиваль вуличного мистецтва Лабіринт у Штутгарті. А закінчилось літо великим благодійним концертом у Theaterhaus.

Варто зазначити, що кожна з подій потребувала не аби які людські ресурси. Це стосується й оренди приміщень, і репетицій, і багатоденної кулінарної підготовки. Тож УАКС тісно співпрацював з іншими волонтерами Штутгарту, а також з українцями, які тимчасово опинились в Німеччині. Загальна кількість волонтерів, яка працювала над гідним представленням України

цього літа, сягнула, мабуть, за сотню. Тому ми дякуємо всім за це незабутнє літо.

Спільними зусиллями вдалось зібрати чималу суму, на яку було закуплено велику партію медикаментів та необхідне хірургічне обладнання для обласної клінічної лікарні Харкова, а також велику партію медикаментів для шпиталю у Дніпрі.

Окрім того, концерти та фестивалі цього літа також стали додатковим культурним майданчиком для привернення уваги європейців до української культури, традицій, спадщини. «Я пам'ятаю перший літній фестиваль культур, у якому ми брали участь. Насправді чимало відвідувачів нашого намету ототожнювали Україну з росією та без жартів розпитували нас, чи справді відрізняються російська та українська мови, і чи українська мова — це не просто діалект. Такі наративи є наслідком радянської та пострадянської політики росії: заперечення права України на національну ідентичність. Тому для нас важливо, щоб німецьке суспільство пізнавало Україну не лише через заголовки

про війну, але й через культуру – від традиційного Петриківського розпису до кулінарних вишукувань. З кожним фестивалем обізнаність наших відвідувачів стосовно України суттєво покращувалась. Цього року черги до наших наметів сягали кількох метрів. Гості із захватом обирали собі автентичні українські вироби та сувеніри та з великим задоволенням ласували нашими смаколиками. А нам було приємно бачити, коли люди поверталися за другою порцією :)» — розповідає Ілона Герлах.

Фестиваль вуличного мистецтва Labyrinth Stuttgart Strassenkunstfestival надав українським митцям та музикантам можливість, протягом трьох днів закохувати в Україну та її культуру його відвідувачів, які склались переважно з жителів Штутгарту.

Міжнародний музичний проєкт „SUN“ зі співачкою Ксенією Івановою, яка родом з Маріуполя, але вже тривалий час мешкає у Штутгарті, розпочав фестиваль чудовим міксом сучасних українських рок- та поп-пісень.

Українські артисти, які живуть у Штутгарті, під керівництвом Наталії Гупаль та Анни Перепелиці та з хореографією Марини Штурмаревич, Марка Гаппеля, Наталії Копій та Софії Гавтур, за підтримки Theater Atelier та українського хору

Fotocredits:

Instagram any.babenko

«Діамант» показали виставу, в якій сучасний танець, перформанс, театр та спів поєдналися в симбіоз, який зображає емоційний світ біженців з України. А українська солістка Марія Грищенко порадувала відвідувачів класичною оперою та традиційними українськими піснями.

Впродовж фестивалю також можна було поринути в українське народне мистецтво Петриківки. Разом із майстринею Ольгою Палій, яка спеціально завітала до фестивалю з України, гості із захватом робили перші кроки у чарівний мистецький світ петриківського розпису.

Попереду на нас чекає непроста зима, яка вимагатиме від волонтерських організацій нові заклики. А отже, продовжуємо #StandwithUkraine !

Nach einer langen Pause, die durch die Pandemieeinschränkungen bedingt war, erlebten die deutschen Städte diesen Sommer wieder eine reiche und multinationale Atmosphäre der Sommerfeste

FESTIVALSOMMER IN STUTTGART 2022

Für das ukrainische Atelier für Kultur und Sport bekamen die diesjährigen Festivitäten jedoch eine neue Bedeutung – jedes Event wurde zu einer zusätzlichen Gelegenheit, Spenden für die Ukraine zu sammeln. Es begann mit einem Konzert in der Stuttgarter Marienkirche, gefolgt vom Sindelfinger Straßenfest, dem Sommerfest der Kulturen und dem Labyrinth Straßenkunstfestival in Stuttgart. Mit einem großen Benefizkonzert im Theaterhaus Stuttgart hat man den Festivalsommer ausklingen lassen.

Es ist wichtig zu erwähnen, dass jede der Veranstaltungen viele personelle Ressourcen erforderte. Das betrifft die Raummiete, die langen Proben der Künstler:innen, die Logistik, den Aufbau der Stände sowie natürlich die mehrtägige Vorbereitung für die kulinarischen Feste in Sindelfingen und Stuttgart, denn die Gerichte wurden alle von ukrainischen Frauen vorbereitet. So wird es wohl niemanden überraschen, dass UAKS zur Durchführung aller oben genannten Veranstaltungen eng mit den anderen Stuttgarter Ehrenamtlichen sowie mit den Ukrainer:innen, die in Deutschland vorübergehend den Schutz vor dem Krieg suchen, zusammengeschlossen hat. Wir schätzen, dass die Gesamtanzahl der Helfer:innen, die bei einer würdigen Präsentation der Ukraine bei den zahlreichen Events mitgewirkt haben, wahrscheinlich über hundert Personen reicht. Daher danken wir allen herzlich für diesen unvergesslichen Sommer.

Durch gemeinsame Bemühungen ist es uns gelungen, einen beträchtlichen Betrag zu sammeln, der zum Kauf einer großen Menge Medikamente und notwendiger OP-Geräte für das regionale klinische Krankenhaus in Kharkiw sowie einer großen Menge Medikamente für das Krankenhaus in Dnipro verwendet wurde.

Neben ihrem wohlthätigen Zweck wurden Konzerte und Festivals in diesem Sommer auch zu einer kulturellen Plattform, um die Aufmerksamkeit der Europäer auf die ukrainische Kultur, Traditionen und das Erbe zu lenken.

„Ich erinnere mich an das erste Sommerfest der Kulturen, an dem wir teilgenommen haben. Tatsächlich haben viele Besucher unseres Zeltes die Ukraine mit Russland gleichgesetzt und uns scherzhaft gefragt, ob die russische und die ukrainische Sprache wirklich verschieden seien und ob die ukrainische Sprache nicht nur ein Dialekt sei. Solche Narrative sind eine Folge der sowjetischen Politik

und der anschließend postsowjetischen Politik Russlands, die sich in der Verweigerung des Rechts der Ukraine auf nationale Identität manifestierte. Deshalb ist es uns wichtig, dass die deutsche Gesellschaft die Ukraine nicht nur durch Schlagzeilen über den Krieg, sondern auch durch die ukrainische Kultur kennenlernt – von der Petrykiwka-Volksmalerei bis hin zu kulinarischen Köstlichkeiten. Mit jedem Festival veränderte sich das Bild der Ukraine positiv in dem Mindset unserer Besucher erheblich. Dieses Jahr erreichten die Schlangen vor unseren Ständen mehrere Meter. Die Gäste waren begeistert von authentischen ukrainischen Produkten und Souvenirs und genossen das Essen mit großem Vergnügen. Und wir haben uns sehr gefreut,

wenn jemand einen Nachschub holen wollte“ – sagt Ilona Gerlach.

Das Straßenkunstfestival Labyrinth Stuttgart gab den ukrainischen Künstler:innen die Möglichkeit, drei Tage lang die einheimischen Festivalbesucher dazu zu bringen, sich in die ukrainische Kunst zu verlieben.

Das internationale Musikprojekt „SUN“ mit der Sängerin Ksenia Ivanova, die in Mariupol geboren wurde und bereits seit längerer Zeit in Stuttgart lebt, eröffnete das Festival mit einer wunderbaren Mischung aus modernen ukrainischen Rock- und Popsongs.

Die in Stuttgart lebenden ukrainische Artisten unter Leitung und Regie von Nataliia Gupal und Anna Perepelytsia, mit Choreografie von Marina Shturmarevich, Mark Happel, Nataliia Kopii und Sofia Havtur, mit der Unterstützung vom Theater Atelier und vom ukrainischen Chor „Diamant“ traten mit einer Performance auf, in der sich zeitgenössischer Tanz, Performance, Theater und Gesang in einer Symbiose verbanden, welche die aktuelle Bandbreite der Emotionen der ukrainischen Geflüchteten widerspiegeln. Mariia Hryshenko, eine ukrainische Solistin, verwöhnte die Gäste sowohl mit dem klassischen Operngesang als auch den Volksliedern.

Während des Festivals war es auch möglich, in die ukrainische Volkskunst von Petrykiwka einzutauchen. Gemeinsam mit der Künstlerin Olha Palii, die extra aus der Ukraine zum Festival anreiste, freuten sich die Gäste, ihre ersten Schritte in die magische Kunstwelt der Petrykiwka-Malerei zu unternehmen.

Es wartet ein schwieriger Winter auf uns, der die Hilfsorganisationen vor die neuen Herausforderungen stellen wird. Deswegen lasst und weiter die Ukraine unterstützen. Wir sehen uns im Winter.

#standwithukraine ■

UKRAINE ENTDECKEN: VOLKSKUNST TRIFFT MODERNE

Volkskunst trifft Moderne – Unter diesem Titel zeigte Ukrainisches Atelier für Kultur und Sport e.V. im LABYRINTH Kulturraum sowohl traditionelle ukrainische Petrykiwka-Kunstwerke von Olha Palii als auch moderne ukrainische Kunst von Kateryna Dorokhova, Kseniya Fuchs, Oleksandra Kulikovska, Yuliia Vutianova und Yuliia Marushko. Die ausgestellten Werke präsentierten, wie moderne Kunst heute von der Volkskunst geprägt ist. Während der Finnisage erzählte Kseniya Fuchs von der tausend Jahre alten ukrainischen Geschichte und Kultur, von Sprache und Kunst. Für autentische ukrainische Gaumenfreude sorgte sich das Team von Labyrinth und ein Konzert der Gruppe SUN – Support Ukraine Network rundeten den Abend künstlerisch ab.

Eventillustration von
Kateryna Dorokhova

„Народне мистецтво зустрічається з сучасністю“ – під такою назвою у культурному просторі Labyrinth Українське Ательє Культури та Спорту (UAKS) презентувало як традиційне українське мистецтво Петриківки від Ольги Палій, так і сучасне українське мистецтво Катерини Дорохової, Ксенії Фукс, Олександри Куліковської, Юлії Вутянової та Юлії Марушко. Виставка мала на меті показати як народне мистецтво пов'язано з сучасним. Під час фіннісажу Ксенія Фукс розповідала гостям про тисячолітню українську історію та культуру, мову та мистецтво. Команда Labyrinth підготувала автентичні українські страви, а концерт гурту SUN – Support Ukraine Network емоційно завершив вечір.

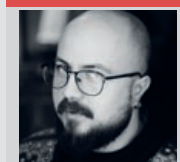
Kinder- und Jugendbücher in ukrainischer Sprache

Originalausgaben sowie **übersetzte Ausgaben** von Wolf Erlbruch, Erwin Moser, Jörg Mühle, Ingo Siegner und weitere Titel des Verlags „Schwarze Schafe“ (чорні вівці), Czernowitz

Erhältlich über: Roete 69 – Raum für Kultur,
Tilman Eberhardt, Rötestraße 69, 70197 Stuttgart,
E-mail: Roete69@gmail.com, Instagram: roete69

Огляд літератури

Ostap
Mykytiuk

Ксенія Фукс

12 ГОДИН ЧОЛОВІКА

Нещодавно у приватній розмові про попередню книжку Ксенії Фукс „12 сезонів жінки“ ми з партнером по полеміці дійшли висновку — ця авторка пише надто глибоку прозу. Настільки глибоку, що інколи здається, наче ти застряг у ній, і вона може видатись надто реалістичною і місцями навіть огидною. Але є одне „але“. Так вміє писати зовсім небагато справжніх письменників.

„12 годин чоловіка“ продовжує традиції обраного Ксенією вектора — писати про те, що болить, і про те, про що більшість просто боїться говорити вголос. Ксенія Фукс у своїй новій книжці, як на мене, зуміла зробити неможливе — з хірургічною точністю та екзистенційною глибиною не просто приміряти чоловічі обличчя, а стати чоловіками. Проникла всередину і стала їхніми душами. Тими справжніми чоловіками. Не тільки сильними, кремезними й упевненими. Не тільки тими, у військовій формі на танку чи в костюмі „Армані“ за кермом дорогого авто, не тільки тими, що в роботі за станком на заводі. Вибачте за ці стереотипні порівняння. А стала часом і беззахисними, слабкими, розбитими. Тими чоловіками, якими ми залишаємось „за кадром“. У більшості.

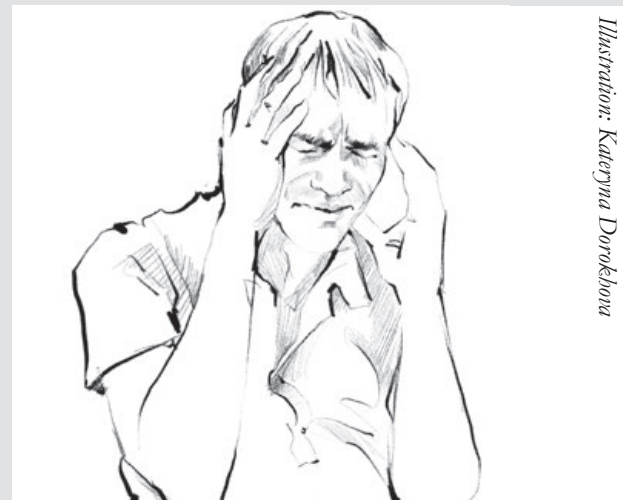

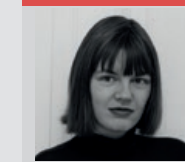
Illustration: Katerina Dorokhova

Ціла когорта стигматизованих у суспільстві тем — насилля в сім'ї, гіперопіка, залежності, депресія... і далі за списком. В усіх книгах Фукс це є. І це прекрасно. Може здатися дивним, але...

Ця книжка про всіх і про вас конкретно. Сто відсотків будь-який рандомний епізод цієї книжки ставався з вами. Пригадуйте. Хоча стоп. Спершу відкрийте цю книгу. Тоді візьміть Біблію і поставте збоку. Прочитайте вірша (кожен розділ останніх двох книг Ксенії починається з ліричних рядків, це досить цікаво, тому що налаштовує на потрібний тонус), а тоді почитайте відповідний рядок у Біблії (ви зрозумієте як знайти потрібний). І починайте. Знайомтеся з героями, любіть їх, ненавидьте, співчуйте їм (або ні) і проживайте свої епізоди заново. Навіщо? Бо це терапія. Якщо вашу хандру чи неспокій вже і це не відпустить, тоді я безсилий вам допомогти.

Для мене „12 годин чоловіка“ стали сповіддю всього чоловіцтва на Землі. І того, яке готове говорити, і того, яке боїться і ховається за ширмою гіпермаскулінності або безхребетності, і багатого, і бідного. І... моєю особистою сповіддю ■

Lesetipp

Celina
Isenbart

Katapult Magazin

100 KARTEN ÜBER DIE UKRAINE UND DEN KRIEG

Bei „100 Karten über die Ukraine und den Krieg“ handelt es sich um ein im Selbstverlag herausgegebenes Buch des Katapult Magazins, das Fakten aller Art zum Thema Ukraine mit Hilfe von Karten und Infografiken veranschaulicht.

Katapult hat bereits mehrere kartografische Bücher zu verschiedenen wissenschaftlichen Bereichen wie etwa Politik, Geschichte, Geografie und Sprache herausgebracht, und das hauptsächlich auf Deutsch, zu manchen gibt es eine Übersetzung ins Englische.

Bei diesem Buch handelt es sich allerdings um eine Premiere, da es in vier Sprachen erscheint: Deutsch, Englisch, Ukrainisch und als eBook auf russisch. Die englische Version ist bereits ausverkauft, die ukrainische erscheint am 15. September.

Die Inhalte des Buches reichen von allgemeinen Fakten über die Ukraine, wie etwa Größe und Bevölkerungszahl, oder welche die höchsten Gebäude sind, bis zu sprachlichen Aspekten, zum Beispiel ukrainische Dialekte oder deutsche Lehnwörter in der ukrainischen Sprache.

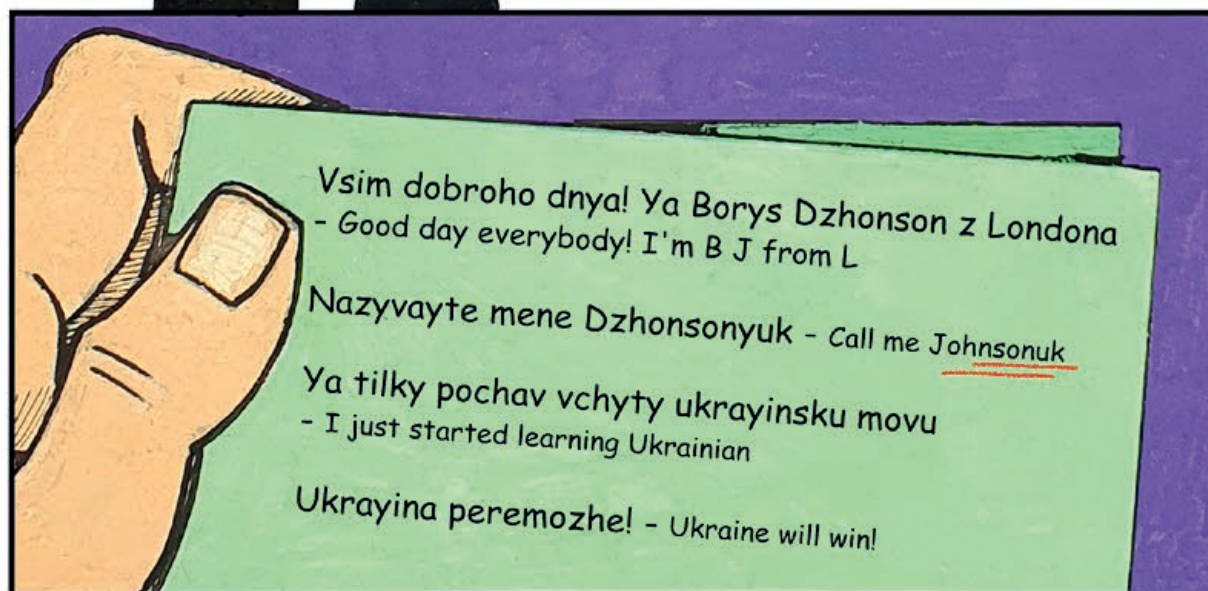
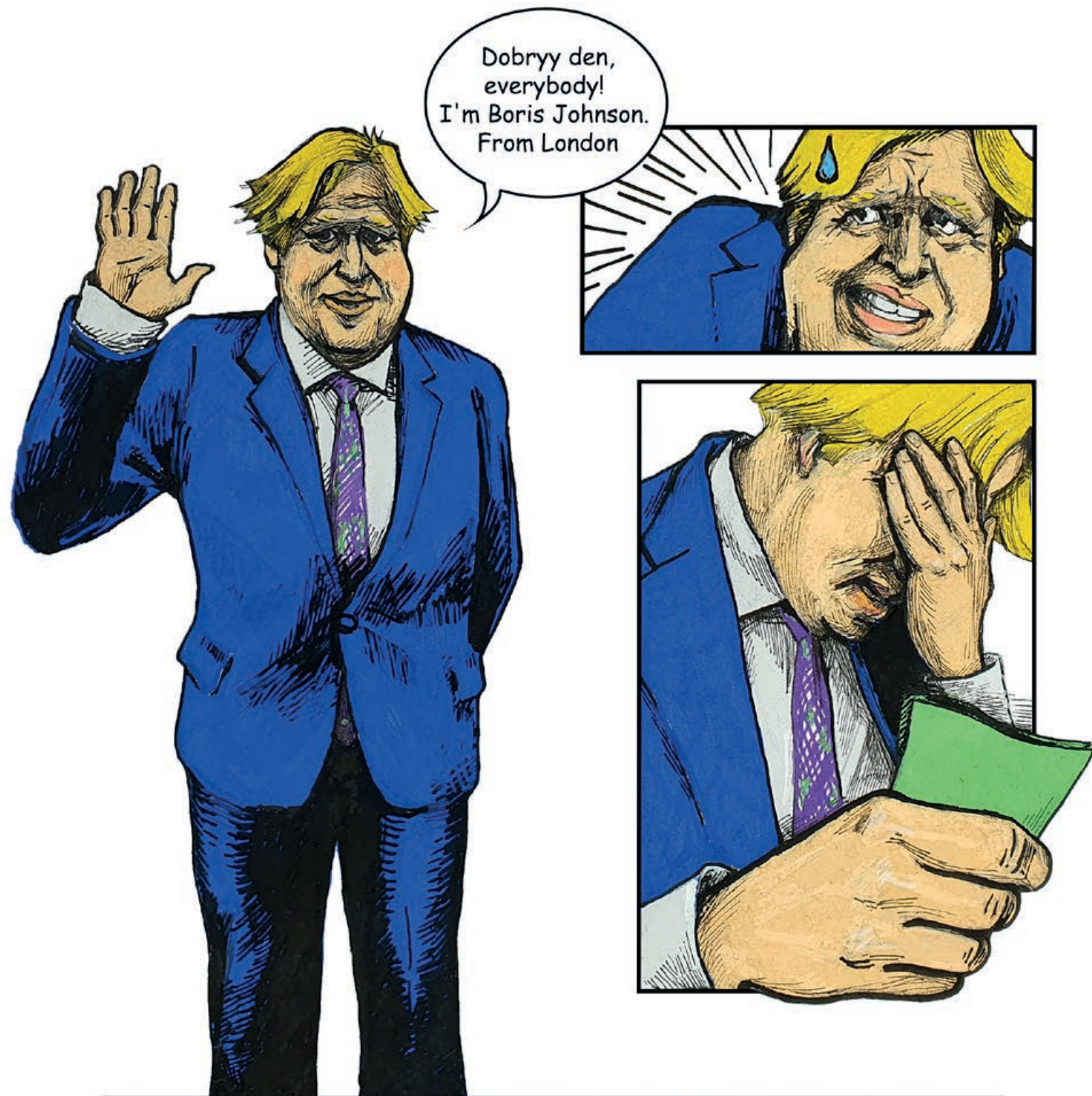
Wiederum zeigt das Buch aber auch, was seit Februar in der Ukraine passiert ist, insbesondere das Ausmaß der Zerstörung und der Flüchtlingsbewegung.

Und andere sind so abstrus, dass man sie selbst dann nicht kennt, wenn man dachte, dass man bereits alles über die Ukraine weiß. Auch der Humor des Katapult Magazins wird hier widergespiegelt.

Alles ist farbenfroh und mit vielen Bildern gestaltet, was es leicht verständlich und anschaulich macht. Ebenso erfreulich ist, dass alle deutschen Schreibweisen ukrainischer Namen in der ukrainischen Transliteration geschrieben sind.

Besonders diejenigen, die erst durch den Krieg auf die Ukraine aufmerksam geworden sind, sollten sich dieses Buch anschauen, da es zeigt, dass die Ukraine durchaus Besonderheiten aufweist, die aber weitestgehend unbekannt sind und überschattet werden. Aber genauso ist es ein Muss für alle Ukraine-Enthusiasten, denn es ist gesammeltes Wissen über die Ukraine, und man wird sicherlich immer noch etwas herausfinden, was man nicht wusste! ■

Gelblau ist ein unabhängiges Projekt, das von jungen, engagierten und talentierten Freiwilligen kreiert wird. Wir freuen uns immer auf finanzielle Unterstützung, die den Druck der Magazine ermöglicht.

Außerdem sammeln wir als Verein auch Spenden für die Menschen in der Ukraine. Unsere regelmäßige Berichterstattung finden Sie auf unserer Facebook-Seite: [www.fb.com/uaks.eV](https://www.facebook.com/uaks.eV)

Wir erstellen die offiziellen Spendenbescheinigungen!
Für Spendenbescheinigung bitte um Kommentar
(Name und Adresse bei der Überweisung)

UAKS e. V.
VR 722859
E-Mail: info@uaks.de
Web: www.uaks.de

Zahlungsempfänger	UAKS e.V.
Kreissparkasse Waiblingen	IBAN: DE 02 602 500 10 0015 1766 44 BIC: SOLADES1WBN
BW Bank Stuttgart	IBAN: DE 17 600 501 01 0002 8570 79 BIC: SOLADEST600
PayPal	info@uaks.de
Verwendungszweck (z.B.)	• Spende für Gelblau • Spende für hilfsbenötigte Menschen in der Ukraine